



Эмісары з краіны цмокаў

У каляжы Наталлі ОВАД
выкарыстана графіка
Валерыя СЛАВУКА.

На фота — Уладзімір Ірдарат.

Фестывальны сезон у самым разгары. Сёння ў Глыбокім завяршаецца "Вішнёвы фэст", неўзабаве брэндавыя святы пройдуць і ў дзясятках іншых куткоў краіны. Між тым, некаторыя нашы музыкі адзін за адным скараюць і замежныя фэсты, становячыся своеасаблівамі эмісарамі беларускай культуры.

Мода на сярэднявечча не згасе ва ўсім свеце вольна ўжо амаль паўстагоддзя. Зразумела, не абмінула яна і Беларусь. Гурт IRDORATH з новага пакалення айчынных музыкантаў пайшоў нават трохі далей за іншых выканаўцаў. Свой стыль ён называе "фэнтэзі-фолкам", і старадаўнія інструменты ды этнічныя матывы спалучаюцца ў ім з дрэдамі і крыламі цмока на сцэне.

Мінулы год для Irdorath стаў прарыўным. Выхад новага альбома на германскім лэйбле, удзел у буйных еўрапейскіх фестывалях, пачатак насычанага гастрольнага жыцця... Гэтым летам калектыў таксама ўвесь час у дарозе. У першы ўік-энд ліпеня ён выступіў у Італіі, у другі — у Латвіі, а вось аkurat сёння мае выйсці на сцэну буйнога фэсту ў Румыніі. — Фестывальны сезон звычайна доўжыцца з красавіка па кастрычнік, і сёлета ў нас у гэты час толькі некалькі вольных выхадных! — распавядаюць музыканты. На вельмі розных пляцоўках яны імкнуцца распавесці пра родную краіну — не толькі словамі Караткевіча, але і сваім дзівосным шоу ды драйвавай музыкай.

Заканчэнне — на старонцы 6.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ
ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз
інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне
падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Крытычная маса

**"УЗЯЦЬ КРЫКАМ" —
ЦІ ГОЛАСАМ?**



"К" падводзіць вынікі
Міжнароднага конкурсу
выканаўцаў эстраднай песні
"Віцебск-2018".

СТ. 7

118: ідэі, асобы,
намеры

**ЗАМКУ — ЗАМКАВАЕ,
МІРУ — МІРСКАЕ**



Карэліччына: адзінаццаць
крокаў да дасканаласці. "К"
распытала мясцовых
работнікаў культуры пра жыццё
па-за ценом Мірскага замка.

СТ. 10 — 11

а "К" но ў свет

МОМАН ГУЛЬНІ



На мінулым тыдні ў Афрыцы
завяршыліся X Сусветныя хара-
выя гульні. Як праходзіць музыч-
ная Алімпіяда, "К" даведалася
ў адной з суддзяў — дырыжора
Інэсы БАДЗЯКА.

СТ. 13



917719941478007 18029

Гедымін для лідскіх муроў

Падзея мусіць адбыцца ў 2019 годзе. Над эскізнамі праектаў працуюць скульптары Вольга Нячай і Сяргей Аганаў, а таксама архітэктар Сяргей Багласаў.

Як распавялі аўтары, 5,5-метровы помнік (бронзавая фігура вершніка на гранітным пастаментам) з’явіцца каля Лідскага замка — аднаго з пяці дзяржаўных замкаў, пабудаваных у XIV стагоддзі Гедымінам на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага для абароны ад набегу нямецкага ордэна крыжакоў.

— Гедымін паўстае перад намі як спакойны мужны кіраўнік, які ўпэўнена сядзіць на магутным кані, — камен-



туе эскіз Вольга Нячай. — Яго рука ўладна ляжыць на мячы, што сімвалізуе сабой вяўнічы характар улады таго гістарычнага перыяду. Аднак, меч не аголены і ў першую чаргу з’яўляецца сімвалам абароны і аховы княства. Пастамент, які плануецца выканаць з грубага граніту, магчыма з імітацыяй бутавлага мура, сімвалізуе краіну. Доўгая мантыя — як адзнака княжацкай улады — цяжкай драпіроўкай спадае на пастамент, часткова ахінае яго, з’яўляецца сімвалам апекі над дзяржавай. Усё пад аховай князя!

Фота прадастаўлена аўтарамі праекта

Ствары свой анлайн-курс!

Пачынаецца праект стварэння анлайн-курсаў па розных аспектах традыцыйнай культуры “Этнаакадэмія”. Арганізатары надзвычай зацікаўлены ва ўдзеле прадстаўнікоў з рэгіёнаў і заклікаюць падаваць заяўкі. Для кіраўнікоў гурткоў, выкладчыкаў, навукоўцаў гэта ўнікальная магчымасць стварыць уласны інтэрактыўны навучальны курс, папулярываць свой прадмет, рэгіянальную культуру, урэшце (чаму б і не?) — папірыць сябе як спецыяліста.

Трансляцыя ведаў і навыкаў у галіне народнай культуры — справа няпростая. Зазвычай традыцыйныя рамёствы і віды мастацтва перадаюцца найпрост ад настаўніка да вучня. На шчасце, сучасныя тэхналогіі масавых адкрытых анлайн-курсаў (Massive Open Online Course, MOOC) дазваляюць зрабіць такі кантакт не толькі асабістым, але і дыстанцыйным. Мэта праекта — дапамагчы настаўнікам стварыць свае аўтарскія курсы дадатковай адукацыі для дарослых і моладзі. І ў Сеціве яны будуць даступныя ў любым пункце планеты. Кожны чалавек зможа запісацца на ваш курс, праслухаць лекцыі, выканаць правяральныя заданні і атрымаць электронны сертыфікат аб заканчэнні з пазнакай набраных балаў.

Цягам жніўня — кастрычніка 2018 года адбудуцца здымкі, мантаж і падрыхтоўка курсаў да публікацыі ў інтэрнэт. У выніку, выкладчык атрымае адзін курс, змантаваны і апублікаваны ў інтэрнэт відэа-курс, які зможа выкарыстоўваць надалей у сваёй працы, дазваляючы эканоміць час за кошт аўтаматычнага (цалкам ці часткова) кантроля ведаў. Прычым такі курс можа выкарыстоўвацца не толькі для дыстанцыйнага навучання, але і для студэнтаў вочных аддзяленняў, дазваляючы ім спраўдзіць свае веды.

Для выкладчыкаў прадугледжаны ганарар. Ён залежыць ад складанасці здымак, аб’ёма і якасці курса і абмяркоўваецца ў індывідуальным парадку. У рамках конкурсу будзе агулам створана 150 урокаў, згрупаваных у асобныя курсы. Пры тым, аўтарамі 120 з іх павінны быць выкладчыкі з рэгіёнаў Беларусі (не з Мінска ці Мінскага раёна). І гэта стварае асаблівы прэферэнцыі для прапаганды аўтэнтчнай культуры сваёй “малой радзімы”.

Заяўкі ад кандыдатаў на ўдзел у праекце будуць ацэньвацца па самых розных крытэрыях — ад навуковай і практычнай вартасці курса ды яго ўнікальнасці да фотагенічнасці і дыкцыі выкладчыка, а таксама яго харызмы. Зрэшты, не выпадае сумнявацца, што сярод нашых адмыслоўцаў у сферы народнай культуры няма тых, хто валодае ўсімі гэтымі якасцямі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, фалькларыстка

Газета КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрыя КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Гендзь СІВОХІН, Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алес КЛІМАЎ; карэспандэнт — Ганна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41.

Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;

першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2018. Наклад 3 806. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падпісана ў друку 06.07.2018 у 17.40. Замова 2062. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Ад вішні кругам галава!

Сёння ў Глыбокім завяршаецца Міжнароднае свята “Вішнёвы фестываль” — ужо шосты па ліку. А пачынаўся гэты праект у 2013-м, годам раней заняўшы ў Мінску другое месца ў фінале Рэспубліканскага конкурсу творчых работ па прасоўванні гарадоў і рэгіёнаў краіны ў рамках III Міжнароднага форуму “Імідж Рэспублікі Беларусь: час дзейнічаць”. І вось ужо 6 гадоў Глыбокае называюць вішнёвай сталіцай нашай дзяржавы, настолькі і сам горад, і Глыбоцкі край наогул багаты гэтай смачнай, сакавітай ягадай.

Алег КЛІМАЎ

Сёлета фест пачаўся ў аўторак, 17 ліпеня. У першы яго дзень — Дзень грамадскіх аб’яднанняў “Вішнёвая энергія” — акрамя ўрачыстага адкрыцця свята і канцэртнай праграмы ў рамках Рэспубліканскай народна-патрыятычнай акцыі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі “Мы — разам!”, у горадзе адбыліся шматлікія мерапрыемствы з удзелам прадстаўнікоў розных арганізацый, народных майстроў. Усе сродкі, атрыманыя падчас працы такіх тэматычных пляцовак, як, да прыкладу, “Выратавальная вішня”, пойдучы на патрэбы хворых дзя-

цей (падобныя дабрачынныя акцыі праходзілі і ва ўсе астатнія дні форуму).

18 ліпеня ў Глыбокае прыйшоў Дзень спорту “Алімпійская вішня”. Гарадкі, пляжны валејбол, бодыбілднг, фотавыстава і віктарына, прысвечаныя гэтай дзейнасці людзей. І разам з аўтарытэтай III Спартакіяды сярод кіраўнікоў устаноў, прадпрыемстваў, арганізацый і работнікаў дзяржаўных органаў “Вішнёвая эліта — 2018” — чэмпіянат раёна па бегу сярод “Вішнёвых слімакоў” (спаборніцтва на хуткасць вінаградных прыгажунь — фірмовая “страва” фесту)!

У чацвер у горадзе панавала “Вішнёвая феерыя” — Дзень моладзі. Таму і забавы былі, у асноўным, адпаведнымі: аўташоу “Моладзь руліць” і дрыфтшоу для ўсіх ахвотных (што прайшлі папярэдні інструктаж) “Вішнёвыя гонкі”, квэсты і музычныя праграмы — танцавальная нон-стоп “Вішнёвая энергія” і “Вішнёвы оrep air”. Зрэшты, знайшлося месца ў святочным “меню” і такой сур’ёзнай падзеі, як Міжнародны бізнес-форум “Дзелавое партнёрства”, і кулінарнаму конкурсу сярод аграрыяў “Вішнёвая гасціннасць”.

Учарашні ж дзень выдаўся не менш сур’ёзным. Тут было і гашэнне паштовай маркі ў гонар “Вішнёвага фесту” спецыяльным штэмпелем, і навукова-практычная канферэнцыя “Шляхі ўкаранення



энергазберажэння і энергаэфектыўнасці на мясцовым узроўні”, і навукова-практычная канферэнцыя па садоўніцтве, і пасадка дубоў у рамках акцыі “Расці мая дуброва”, і выстава-кірмаш работ народных майстроў “Вішнёвы россып талентаў”. Апафеозам жа стала адкрыццё на беразе возера Кагальнае рэзідэнцыі Вішнёвай каралевы: у гэтым драўляным будынку ў форме кветкі размясціліся музей фесту, пакой для чаяванняў і бібліятэка. А яшчэ 20 ліпеня адзначылася этна-мерапрыемствамі — вечарынкай “У вішнёвым садзе” (з карагодамі і майстар-класамі па танцах) і дыска-тэкай “У коле сяброў”.

Сёння ж Глыбокае развітваецца з удзельнікамі свята з Расіі, Украіны, Грузіі, Літвы, Латвіі, Польшчы, Францыі і іншых краін шэсцем “У гасцях у Вішні”, аглядам-конкурсам падворкаў “Вішнёвы рай”, урачыстай рэгістрацыяй шлюбу “Вішнёвае вяселле”, конкурсам баяністаў, акардэаністаў, гарманістаў “Вішнёвыя найгрышы”, гала-канцэртаў “Вішнёвае суквецце дружбы”, цырымоніяй закрыцця “Да пабачэння, фестывальная Глыбоччына!” і, вядома ж, феерверкам.

Фотафакт

Найстарэйшаму тэатру лялек краіны — 80

Беларускаму дзяржаўнаму тэатру лялек споўнілася 80 гадоў, але святочны юбілейны вечар з гэтай нагоды адбудзецца ўжо ў новым сезоне — 25 кастрычніка.

Зараз у глядзельнай зале тэатра ідзе рамонт — месцаў у выніку будзе крыху менш (236 замест 272), але праходы стануць шырэйшымі, а сцены пакрыюць гукаізаляцыйным матэрыялам, каб не перашкаджаў шум падчас паказаў у кінатэатры “Піянер”, што месціцца ў тым жа будынку на Энгельса, 20. Першыя глядачы змогуць апаніць змены пасля 21 верасня.

Фота прадастаўлена Беларускаму дзяржаўнаму архіву кінафотафонадакументаў



У Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі экспануецца выстава эстонскага фотамастака Андрэса Адамсана “Сто дамоў у Пярну”. Аўтар прысвяціў творчую работу сваёй маці Айме, а лічба 100 мусіць нагадаць, што сёлета Эстонія святкуе векавы юбілей абвяшчэння незалежнасці.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ /
Фота аўтара

На каляровых фота — партрэты ў інтэр’ерах. Кожны здымак дапоўнены выявай чымсьці дарагога гэтым людзям прадмета. Яны ўвасабляюць памяць сям’і, роду, акумулююць станоўчыя эмоцыі. А калі браць да ўвагі, што гісторыя краю складаецца з прыватных жыццяпісаў, дык гэта яшчэ і памяць эпохі. Пра што піша ў анатацыі да выставы і сам Андрэс Адамсан. На ягоную думку, саму па сабе жылію прастору цяжка назваць домам: “Дом з’яўляецца з людзьмі, якія ў ім пражываюць, і менавіта ён характарызуе тых людзей і эпоху”. Цяжка не пагадзіцца з гэтай тэзай. У маёй працоўнай кніжцы сярод іншага ёсць запіс “Паштальён”. Працы па прафесіі на той час не знайшоў, а лайдачыць сорамна, вось і давалося пакаштаваць і такога хлеба. Назваць тую работу падарункам лёсу язык не паварочваецца, але пэўная карысць для мяне з

Эстонія знутры



яе была. Я пабачыў горад, які, здавалася, ведаю, не ў ягонай прэзентацыйнай частцы, добра вядомай па відавых альбомах і паштоўках, а з боку двароў, пад’ездаў, кватэр, разнастайных офісаў і службовых уваходаў. Мяркую, магчымасць убачыць Мінск “знутры” мяне пэўным чынам узбагаціла.

Я невыпадкова згадаў гэты факт сваёй біяграфіі ў дачыненні да персанальнай выставы Андрэса Адамсана. Бо ягоныя работы — гэта Эстонія “знутры”. Я успрымаю яго здымкі як пастановачныя. Людзі ведалі, што іх здымаюць, і асэнсавана ці падсвядома пачыналі пазіраваць. Але, відаць, фотамастак

здолеў выклікаць давер тых, на каго накіроўваў аб’ектыў, таму ступень натуральнасці іх паводзін даволі высокая. Мяркуючы па здымках, эстонцы не надта схільныя да раскошы, нават калі могуць яе сабе дазволіць. Час, асабліва калі ён запоўнены сяброўскім сумоўем, яны цэняць болей за рэчы, што запаўняюць

жыццёвую прастору і служаць адзнакай сацыяльнага статусу. Неад’емная частка многіх інтэр’ераў — кніжныя паліцы... Выстава працуе да 5 жніўня. Так што спяшайцеся пабачыць Эстонію ў Мінску.

К



Пайшоў з жыцця Кірыл Насаеў — арганізатар мужчынскага хору “Унія”. Яму было ўсяго 58 гадоў...

Пэўна, усё пачыналася яшчэ ў гады вучобы. І не толькі ўласна ў кансерваторыі, але і ў музычнай гімназіі-каледжы, якая ў той час называлася Сярэдняй спецыяльнай музычнай школай пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя Анатоля Луначарскага. Кірыл быў адным з удзельнікаў знакамітага хору хлопчыкаў пад кіраўніцтвам Ігара Жураўленкі і вучыўся ў харавым класе. Гэта быў першы выпуск харавога аддзялення школы.

Напрыканцы навучання хлопчыкаў-харавікоў засталіся лічаныя адзінкі. Хтосьці пакідаў навучальную ўстанову, бо нагрукі і патрабаванні там былі вельмі высокія. Хтосьці пераходзіў на іншыя аддзяленні, становячыся духавіком ці удар-

нікам. У выніку класы з’ядналі ў адзін — і харавікі з духавікамі апынуліся ў нашым, разам з піяністамі і музыкантамі.

Справа не ў тым, што хлопчыкаў паболела. Зусім іншымі сталі школьныя перапынкі! І асабліва “форткі”, калі настаўнік затрымліваўся ці хварэў. Ледзь не кожны такі антракт становіўся своеасаблівай “музычнай інтэрмедыйяй” з джазавым ухілам. Харавое брацтва, нягледзячы на новыя спецыяльнасці некаторых яго чальцоў, ядналася. І выдавала неверагодныя імправізацыі на любыя тэмы! Фантазіі было не займаць, у ход ішлі любыя падручныя сродкі.

У кожнай школьнай аўдыторыі — нават там, дзе ішлі заняткі па агульнаадукацыйных прадметах, стаяла піяніна. Каб дасягнуць незвычайных і, дарэчы, часам вельмі смешных, жартоўных эфектаў, паміж струнамі

Страта

Харавое бяздонне Кірылы Насаева

заганялі кавалкі паперы, ласцікі (куды пазней, вывучаючы заходні авангард, я даведлася, што гэты прыём называецца “падрыхтаванае” ці “прэпараванае” фартэпіяна). Асабліва запатрабаванымі былі грабянцы з дробнымі зуб’ямі. Да іх прыкладалася выдраная са сшытка старонка, прыстасаванне падносілася да вуснаў — і гук, праходзячы скрозь такія перашкоды, набываў незвычайную вібрацыю. Чым не губны гармонік? Ну і, вядома, спевы — зноў такі, імправізавана шматгалосныя, з самымі неверагоднымі адхіленнямі ад меладычнай лініі. Што ні кажыце, хаця харавое аддзяленне было сфарміравана толькі ў 1969-м, а згаданыя “вяселья форткі” прыпадалі на сярэдзіну — канец 1970-х, эпоха шасцідзясятніцтва закранула і ССМШ пры БДК, як скарачана называлася наша школа.

У часы перабудовы і далейшай Незалежнасці з тых эксперыментуў узраслі адразу некалькі адметных калектываў. Хтосьці з былых харавікоў звязаў сваё жыццё з замежжам. А Кірыл Насаеў узяўся за нацыянальную спадчыну — і стварыў у пачатку 1990-х сваю “Унію”.

На той час у нас не было падобных мужчынскіх хароў. Ролю калектыву ў адраджэнні культуры і мастацтва беларускай даўніны пераацаніць немагчыма!

“Унія” выконвала як рэлігійныя песняспевы, так і свецкія творы розных стагоддзяў, пачынаючы з XV-га: усяго больш за 200 харавых партытур. Нядзіва, што ў 1993 годзе на Першым Міжнародным фестывалі духоўнай музыкі “Магутны Божа” ў Магілёве, у рамках якога ладзіцца конкурс, пераможцам стала “Унія”.

Пытанне рэпертуару заўсёды паўставала востра, бо хацелася выконваць творы не толькі беларускай даўніны, але і сучаснасці, не абмяжоўваючыся духоўнымі творамі першай паловы XX стагоддзя — Мікалая Шчаглова-Куліковіча, Мікалая Равенскага. І калектыву пачаў супрацоўнічаць з лепшымі беларускімі кампазітарамі. У 1995 годзе ўзнікла Меса “Грыгарыяніка” Аляксандра Літвіноўскага на кананічныя тэксты, якая стылёва з’яднала розныя эпохі. У 1996-м — “Спевы даўнейшых ліцвінаў” Вячаслава Кузняцова на вершы Яна Чачога, дзе акрамя мужчынскага хору кампазітар выкарыстаў ударныя, каб лепей перадаць нашы ўяўленні пра атмасферу сярэднявечча.

А між тым, доўгі час “Унія” існавала на грамадскіх пачатках. У 1995-м, працягваючы свае рэпетыцыі ў Мінску, хор быў прымацаваны да Магілёўскай філармоніі. Але праз некалькі гадоў зноў стаў “прыват-

ным”, рассыпаўся ды збіраўся нанова. Гэта не перашкодзіла Кірыле Насаеву выдаваць кампакт-дыскі, рабіць творчыя праекты “Музыка Літвы і Кароны”, “Музыка беларускіх храмаў”, “Беларускія маршы і песні (Лірыка змагання)”.

Яшчэ адной значнай часткай жыцця Кірылы Насаева была педагогічная дзейнасць. Ён выкладаў у Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, кіраваў хорам Мінскага музычнага вучылішча імя Міхаіла Глінкі, працаваў у нашай Акадэміі музыкі. Але памёр усяго толькі старшым выкладчыкам: яго вабіла творчасць, а не падрыхтоўка ды збіранне неабходных дакументаў, выпадзенне ўмоў і ўмоўнасцяў, пры якіх магчымы далейшы кар’ерны рост. Ён уклаў усяго сябе ў харавое бяздонне, але плынь гістарычных часоў не паглыне яго імя — абавязкова вынесе на бераг добрай памяці пра тых, хто не шкадаваў сябе на ніве беларускай нацыянальнай культуры.

Ці ж не патрэбны нам сёння Дзяржаўны мужчынскі хор? Пэўна, наспеў час стварыць такую дзяржаўную “Унію” і надаць ёй імя колішняга заснавальніка.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота з архіва БДАМ

Калонка рэдактара

У застылым часе

Наведаўшы фестывальнай парою Віцебск, перад вяртаннем дахаты знайшоў трохі часу, каб прайсціся па “шагалаўскім” Задзвінні — колішняй слабодцы Прысмушкі. Балазе, дабірацца ў тыя мясціны вельмі зручна, яны зусім блізка ад абодвух вакзалаў. Што, па ідэі, магло б стаць яшчэ адной (немаведама ўжо якой па ліку) матывацыяй іх нарэшце “турыстызаваць”.

Пра кварталы, якія легендарны мастак найперш і лічыў “сваім Віцебскам”, я ўжо пісаў з год таму — акурат да юбілею Шагала. Кароткі змест той публікацыі просты: там усё кепска. Але заставаўся нейкая надзея на прыемны сюрпрыз. Тым болей, у горадзе над Дзвіною яны здараюцца. Ды, на жаль, не ў гэтым выпадку.



Ілья СВІРЫН

Патрапіўшы на Пакроўскую, адразу ўразіўся неверагоднаму кантрасту. У цэнтры горада — чыста, весела, шматлюдна. Тут — суцэльная цішыня, нават трохі вусцішная. Парушае яе хіба рэдкая машына, што праносіцца па пустэльнай вуліцы з хуткасцю, недзе ўдвай большай за дазволеную. Ды яшчэ гукі “рускага шансону” з карчмы насупраць помніка Шагалу — адзінаму аб’екту інфраструктуры на ўсёй гэтай тэрыторыі. Быццам у нейкім трылеры... Ты нібыта трапляеш у поўны сюррэалістычных

Хаця можна было б ператварыць тыя парканы ў сапраўдную галерэю стрыт-арту. Думаецца, на пленэр у такое месца “па першым світку” з’ехаліся б лепшыя аўтары з усяго свету. Можна было б творча пераасэнсаваць і ангары ды іншыя прамысловыя спаруды, зрабіўшы з іх нейкія фантазмагарычныя аб’екты лэнд-арту. Можна было б ператварыць тую ж синагогу ў цікавы ландшафтны аб’ект: турысты вельмі любяць “фоткацца” на фоне розных руін, але толькі ў тым выпадку, калі яны не пахнуць. Думаецца, ідэй, што б там яшчэ можна было б зрабіць карыснага ды прыгожага, у кожнага знойдзецца вагон і яшчэ вазочак.

Урэшце, можна было б проста па-



дэкарацыі зачараваны край, які ўжо даўно пакінула жыццё.

Уласна, дом-музей, які па-ранейшаму застаецца тут адзіным прывабным для турыста аазісам, у дні фесту працаваў як звычайна — да сёмай. І яго кіраўніцтва можна зразумець. Турыстаў, якія б фланіравалі “шагалаўскімі маршрутамі”, на Пакроўскай я не сустраў — у адрозненне ад цэнтры горада, дзе на пешаходных вуліцах часам утвараліся заторы. На Пакроўскай ім увечары проста няма чаго рабіць. Не “рускі шансон” жа слухаць.

На суседняй вуліцы Рэвалюцыйнай — па-ранейшаму жахлівыя руіны Вялікай Любавіцкай синагогі, якую наведвала сям’я Шагала. Унутры ўжо паспелі нарасці сапраўдныя дрэвы — не кажучы пра хмызы. Паўсюль — купы парожніх пляшак ды іншага смецця. Водар адпаведны.

— Ды вось, шукаю лакацыі для кіназдымак, — непераканаўча хлушу, калі адзін з тубыльцаў заўважыў маю цікавасць да гэтых мясцінаў. — Угу, пра вайну. Такая фантастыка, ведаецца. Антыўтопія.

У Сеціве можна знайсці цікавыя рэндары, дзе гэты аб’ект пераасэнсоўваецца настолькі смела, што за яго нават боязна. Але каму ад іх цёпла або халодна? Нават няўзброеным вокам відаць, што синагогай на сёння не аглякуецца зусім ніхто — і так трывае ўжо далёка не першы год! Звычайныя вуліцы ў нас прыбіраюць, прычым даволі старанна. А ў гэтым закутку — ніколі.

Здавалася б, тым мясцінам даўно ўжо не бракуе грамадскай увагі. Летась, прыкладам, я адразу ў некалькіх СМІ сустраў навіну пра тое, што на шэрым бетонным парканы з’явіліся шагалаўскія цыгаты. Убачыў іх на ўласныя вочы — і здзіўляўся. Гэта звычайныя літары, выведзеныя праз трафарэт. Без ніякіх прэтэнзій на мастацтва!

рупіцца пра ямачны (хаця б!) ремонт асфальту. Ніводнай свежай пломбы на ўшчэнт пабітых ходніках Пакроўскай я не заўважыў. Затое, бачыў у адным месцы іржавыя штыры, наступіўшы на якія, ёсць небяспека папсаваць абутак.

NB: згаданыя вышэй захады не патрабуюць грандыёзных фінансавых укладанняў — у адрозненне ад праекта “шагалаўскага квартала”, які завіснуў у паветры. Але на Пакроўскай чамусьці не робіцца нават гэтага! Тут наогул не робіцца практычна нічога.

З аднаго боку, гэта, вядома, дрэнна. З другога боку, такія застылы на дзесяцігоддзі статус кво мае і свае плюсы. Непрэзентабельны раён не надта абуджае апетыты інвестараў — і, пэўна, таму ў ім няма тых іншародных сучасных укрыванняў, выкарчоваць якія потым будзе амаль нерэальна. Незваротна страчаным для турызму можна лічыць толькі не ўключаны ў Дзяржспіс “замузейны” адрэзак Пакроўскай, дзе замест старых стогадовых хібараў стагоддзя сёння растуць новенькія катэджы. А ўсё астатняе — у застылым часе.

Таму нішто не перашкаджае стварыць тут больш-менш цэласнае архітэктурнае асяроддзе. Аднавіць фронт старасвецкай забудовы на той жа Пакроўскай, зрабіць яе пешаходнай, па класці брукаванку... Тым болей, рэканструкцыя не будзе поўным навадзелам, бо захавалася і трасіроўка, і атмосфера.

Але нешта я зноў пачынаю марыць. Яно нядрэнна, але паралельна трэба пачынаць і рабіць — хаця б штосьці. Хаця б ямачны ремонт.

K

“Не саромейцеся ганарыцца”

У рамках “Славянскага базару ў Віцебску” адбыўся круглы стол “Культура і мастацтва як крыніца развіцця духоўна-маральных каштоўнасцей. Роля СМІ ў фарміраванні агульнай культурнай прасторы славянскіх народаў”. Яго арганізатарамі выступілі Міністэрства інфармацыі, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Выдавецкі дом “Звязда”, дырэктар і галоўны рэдактар якога Павел Сухарукаў стаў мадэратарам гутаркі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Павел ЛЁГКІ ў сваім прывітальным слове падкрэсліў важнасць тэмы пасяджэння: “Пра адзінства славянскіх народаў апошнім часам стала неяк не прынята гаварыць. Хаця ў нас ёсць чым ганарыцца!” А ў адной са сваіх рэплік спадар Павел трапіна акрэсліў ролю СМІ ў фарміраванні нашага ўспрыняцця рэчаіснасці:

— Ёсць такі анекдот. Два сталічныя фотакарэспандэнты здымалі адкрыццё вельмі важнага для аднаго гарадка моста. Але ў абодвух нешта не заладзілася: у аднаго затвор зламаўся, у другога акумулятар сеў. І тады іх позіркі сустрэліся. “Ну што, нічога не было?” — пытае першы. “Так, нічога, — ахвотна пагаджаецца другі. — Ні адкрыцця, ні моста!” Не хацелася б, каб айчынныя журналісты кіраваліся падобнай логікай у дачыненні да з’яваў культуры.

Склад удзельнікаў “круглага стала” быў даволі размаітым. Адпаведна, кожны гаварыў “пра сваё” і вельмі сцісла: дванаццаць спікераў укліліся ў менш чым гадзіну. Лейтматывам сталі “здравіцы” ў гонар фестывалю, аднак нярэдка закраналіся і даволі праблемныя аспекты.

Анатоль ЯРМОЛЕНКА, мастацкі кіраўнік ансамбля “Сябры”, народны артыст Беларусі: “Мы рыхтуем да “Славянскага базару” прэм’еры і заўсёды ўспрымаем яго як свята. Вельмі важна і надалей захоўваць на ім тую атмосферу паразумення і добрых адносін адзін да аднаго, якая з’явілася з самага пачатку”.

Уладзімір ПЯРЦОЎ, дырэктар прадстаўніцтва Міжнароднай тэлерадыё-ёкампаніі “Мір” у Беларусі: “Мы жывем у няпросты час, калі некаторыя народы замыкаюцца ўнутры ўласнага “дома”, забываюцца на іншыя культуры. Віцебскі ж фестываль робіць усё для яднання! Ён стаў сапраўдным мультыкультурным праектам і яднае культуры ўсяго свету, а не толькі славянскія”.

Ліна АРЫФУЛІНА, прадзюсар і рэжысёр (Расія): “На “Славянскім базары” я ўпершыню. І вельмі шкаду, што не магла патрапіць сюды раней. Бо ён дае магчымасць апынуцца ўнутры сусвету самай разнастайнай музыкі. Атмасфера тут — неверагодная. І няма пафасу: перад музыкай усе роўныя”.

Алена ШВІЛПЕ, прэзідэнт Міжнароднага фестывалю вакала і музыкі для моладзі Riga Symphony (Латвія): “Пабываўшы на “Славянскім базары”, я пачала арганізоўваць у Латвіі нацыянальны адбор на конкурс вашага фестывалю. Праз год плану ўсебалтыйскі адбор, каб былі прадстаўлены Латвія, Літва і Эстонія. Я шмат езджу па розных краінах, бачыла многія фестывалі. Але ваш — унікальны, аналагаў яму няма. Гэта кангламерат усіх відаў мастацтва!”

Мар’ян КАТАРОСКИ, выканаўчы віцэ-прэзідэнт Сусветнай асацыяцыі фестывалю (WAF), дырэктар двух фестывалю (Македонія): “Сёння ва ўсім свеце часта скажаецца значэнне слова “фестываль”: ім часам называюць даволі сумнеўныя паводле сваёй якасці падзеі. Лічу, што статус фестывалю тым ці іншым імпрэзам павінны надаваць не яго арганізатары, а грамадскасць, назіральнікі. Ваш фестываль — сапраўдны. Не саромейцеся ганарыцца за нашу цудоўную славянскую культуру!”

Мікалай ТЭКЕЛЕЎ, кіраўнік творчай дэлегацыі Балгарыі: “На “Славянскім базары” я ў 26-ы раз. Ды, на жаль, дэлегацыя наша радзее год ад году. Сёлета вось Балгарыя нават не брала ўдзел у дзіцячым конкурсе. Думаю, галоўная прычына — іншая геапалітычная арыентацыя нашай краіны: на Запад. І што ў выніку? Ці можаце вы на-

зваць сучасных балгарскіх спевакоў — хаця, паверце, сярод іх ёсць процьма вартых увагі? Гэтак жа і мы не можам назваць беларускіх. Таму сёння мы павінны шукаць самыя розныя формы супрацоўніцтва, не толькі ў рамках “Славянскага базару”. Вы маглі б, да прыкладу, ладзіць у нас гастролі сваіх цудоўных калектываў праз спрыянне пасольства ці іншых дзяржструктур, арганізоўваць прэс-туры, каб мы болей ведалі адзін пра аднаго. Супрацоўніцтва паміж славянскімі краінамі павінна быць рэгулярным!”

Тамара КРАСНОВА-ГУСАЧЭНКА, старшыня Віцебскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі: “Дзякуючы СМІ фарміруецца грамадская думка. У сваю чаргу, СМІ знаходзяцца пад уздзеяннем грамадскасці. Атрымліваецца замкнёнае кола. І калі мы будзем толькі чакаць, каб хтосьці нам штосьці даў, рухацца наперад будзе цяжка. У гэтым сэнсе “Славянскі базар” — унікальная, не толькі музычная, але і духоўная падзея. Ад актыўнасці нашага ўздзеяння залежыць далейшае развіццё фестывалю. На маю думку, на ім больш шырока, чым дагэтуль, павінна быць прадстаўлена літаратура і, у прыватнасці, паэзія”.

Іван ВАБШЧЭВІЧ, поп-спявак і тэлеведучы: “У тым, што “Славянскі базар” перарос крызіс і выжыў, вялікая заслуга ўсіх — у тым ліку, СМІ. Але цяпер перад намі стаіць яшчэ больш вялікая задача — зрабіць фестываль прадуктам, які будзе цікавы не толькі славянскім краінам, але і ЗША, Вялікабрытаніі, краінам Азіі, Лацінскай Амерыкі. Іншымі словамі, “Славянскі базар” павінен захаваць свае лепшыя традыцыі, але стаць больш модным і “фірмовым”, каб яго было цікава глядзець незалежна ад таго, на якой мове гучаць песні. І не трэба забывацца, што гэта павінна быць яшчэ і шоу! Тады зменіцца і статус конкурсу. Кожны яго ўдзельнік будзе разумець, што гэта добры старт у кар’еры. Сёння ёсць шэраг тэлешоу, перамога ў якіх прыносіць спеваку рэальную знакамітасць, шматлікія прапановы, запрашэнні. Са “Славянскім базарам” пакуль не так. А павінна быць!”



Яўген САФРОНАЎ, генеральны дырэктар інфармацыйнага агенцтва InterMedia (Расія): “Скажу тое, што не ўсім спадабаецца. Апошнім часам прынята наракаць на дзяржаву: маўляў, тая ўмешваецца ў творчы працэс. А між тым, найбольшае ўздзеянне на развіццё культуры ў свеце сёння аказваюць не дзяржаўная ўлада, не СМІ, не грамадская думка, а вялізныя карпарацыі, навязва-

ючы свае густы. Дзяржава павінна ў дзясяткі, у сотні разоў павялічыць сваё ўздзеянне на культуру, каб захаваць яе самабытнасць. Іначай уздзеянне будучы аказваць карпарацыі — і, вядома, не айчынныя, а замежныя”.

Ілья СВІРЫН, галоўны рэдактар газеты “Культура”: “Мне часта даводзілася мець зносіны з творчымі людзьмі розных пакален-

няў і мушу засведчыць, што бадай усім з іх — нават жывым класікам — пастаянна бракуе медыйнай увагі. Іншая рэч — якую ўвагу яны хацелі б выклікаць. У сваёй большасці, гэтыя людзі не пакутуюць ад нарцысізму, і ўзнёслыя эпітэты з любой нагоды не надта грэюць ім душу. Пагатоў, яны цудоўна разумеюць, што нярэдка за дыфірамамі тоіцца звычайная абыякавасць. Іншая спра-

ва — глыбокі аналітычны разгляд іх творчасці. За такі матэрыял творцы могуць падзякаваць журналісту нават у тым выпадку, калі ён вельмі крытычны! Вось і “Славянскаму базару” таксама, на мой погляд, не хапае ўдумлівай ды зацікаўленай крытыкі, якая стымулявала б яго паспяховае развіццё”.

К

3 ПОШТЫ “К”

“Нішто не даецца нам так танна, як ветлівасць. Гэтай старой і мудрай думкай работнікі адной крамы вырашылі падзяліцца са сваімі пакупнікамі, напісаўшы вядомае выслоўе на сцяне. І, трэба аддаць ім належнае, паставіліся да справы не дагматычна, але творча. У новай рэдакцыі афарызм набыў зусім новае і нечаканае гучанне: “Нішто не даецца нам так танна, як ветлівасць і культура”.

Паняцце “культура” ў наш час тлумачаць вельмі шырока. Нават энцыклапедыі поўнай яснасці ўнесці не могуць. Для адных гэта звычайна саступаць у аўтобусе месца старому альбо жанчыне, для іншых — веданне латыні, найноўшых высноў тэорыі адноснасці і любоў да Пятнаццатай сімфоніі Шастаковіча.

Адзінае, што вызначана даўно і бяспрэчна — гэта прама і абсалютны антыпод культуры. Імя яму — пошласць! І калі культура ўсеабдымная, то пошласць, на жаль, усё яшчэ ўсюдысіная. Ёю бываюць заражаныя і тыя, хто шчыра лічыць сябе змагаром за культуру. Праўда, варта ўдакладніць: за тую самую “культуру”, якая, з пункту гледжання работнікаў згаданай вышэй крамы,

Лексікон пошласці

Ці бывае ветлівасць таннай?

абыходзіцца нам гэтак жа танна, як і ветлівасць.

Густаў Флабер, вядомы перадусім як аўтар рамана “Мадам Бавары”, склаў шырокі “Лексікон прапісных ісцін”, які я адважыўся б назваць энцыклапедыяй сучаснай яму пошласці. Ахвотных праверыць правільнасць маёй высновы адсылаю да збору твораў пісьменніка. А са свайго боку хачу пакласці пачатак новай падобнай работы. Тым больш, што матэрыялу пад рукой ужо больш чым дастаткова.

Мы жывем у свеце прапаведзяў і парадаў — вусных, рукапісных, друкаваных і нават выгравіраваных на шкле або метале. Усе яны, па задумцы іх аўтараў і распаўсюднікаў, прызначаны зрабіць прамымі сцэжкі нашыя да ветлівасці і культуры. А яна, нагадаю, павінна абысціся нам танней за ўсё на свеце. Вось некаторыя з такіх парадаў:

“Па газонах не хадзіць!” — фанерная дошчачка на клумбе ў гарадскім парку.

“Смецце кідайце ў сметніцу!” — рукапісны плакат на сцяне закусачнай.

“Не смеціце ў вагонах і тамбурах!” — голас з рэпрадуктара прыгараднай элек-

трычкі.

“Беражыце лес — наша багацце!” — дошка, прыбітая да жывога дрэва на ўскрайку бярозавога гаю.

“Прыносіць і распіваць спіртныя напоі катэгарычна забараняецца!” — гравюра на шкле ў дыетычнай сталовай!

І гэтак далей, і гэтак далей...

Скажаце, дробязь? Скажаце — я тут з гарматы па вераб’ях? Думаю, не дробязь, і не па вераб’ях. Вераб’і чалавека не пакрыўдзяць.

А вока адкажыце, пажаны чыгач: вы часта ходзіце па кветніках у парках ці гарадскіх скверах? Вы рэгулярна смеціце ў вагонах і тамбурах? Вы ахоўваеце лес, забіваючы цвікі ў бярозавыя ствалы? Вы распіваеце гарэлку дзе і калі заўгодна?

Не? Я, прызнацца, так і думаю. Але чаму ж тады нам з такой назойлівасцю забараняюць тое, чаго мы не робім? Чаму нас увесь час нашлігоўваюць прапіснымі ісцінамі, засвоенымі яшчэ ў дзіцячым садку? Чаму нас увесь час хочучь западозрыць у тым, што мы неахайнікі, нахабнікі і не любім прыроду? І скажыце, нарэшце: хіба боўдзілу, які лускае семкі ў вагоне, спыніць забарон-

ны надпіс, зрабі ты яго хоць золатам па мармуры?

Я люблю метрапалітэн. Ён падабаецца мне сваім даверам і павагай да пасажыраў. Там няма забаронных надпісаў, акрамя адной, далікатна напісанай на шкле вагонных дзвярэй: “Не прытуляцца”. Але гэта адносіцца хутчэй да тэхнікі бяспекі, чым да прапаганды “культуры”.

Аднойчы два карэспандэнты атрымалі незвычайнае заданне — паспрабаваць закурыць у метро і паглядзець, што потым будзе. Яны гэтага задання не выканалі. Ім не далі выканаць яго іншыя пасажыры, ветліва патлумачыўшы: “У нас у метро не паляць”.

У тым і адрозненне сапраўднай культуры абслугоўвання ад пахабнага культуртрэгерства. Сапраўдных ісцін ад прапісных.

Што ж тычыцца прыхільнікаў апошніх, магу іх падказаць яшчэ пару-тройку новых. “Перад сном гасіце святло!” — надпіс у вашай спальні. “Хадзіце нагамі!” — надпіс ля ўваходу ў музей. “Думайце галавой”, у рэшце рэшт!

Уладзімір ЯГОРЫЧАЎ, кандыдат гістарычных навук

На маю думку

“Як вы тут жывяце?”



Наша вёска дзе-небудзь, скажам, на Віцебшчыне трымаецца (фактар № 1) за кошт сельскай інтэлігенцыі: годных фельчара, настаўніка, клубніка ды бібліятэкара. Стрымліваючы фактар № 2 (не здзіўляйся) — гэта пенсія састарэлых бабулькі, маці, сястры. Нават калі раз і назаўжды закрыліся ФАП, шкoлка і СДК, сярод насельнікаў такой вёскі можна заўважыць і не надта старых, але кволых прадстаўнікоў моцнага полу з вельмі сярэдняй адукацыяй, стомленых, як пісалі класікі, нарзанам. Жаночыя пенсіі замяняюць ім рабочыя месцы, бо пры правільнай пастаноўцы пытання, калі купляць не хлеб, а віно, можна выжыць пэўны час і на гэтыя капейчыны. Больш моцныя сілай і духам з’яжджаюць з вёсак у буйныя гарады, неабавязкова беларускія.

Яўген РАГІН

Нашы раённыя цэнтры трымаюцца на блізкасці да цэнтраў абласных. Ці не ўся інтэлігенцыя маёй Веткі штodня скіроўваецца на працу ў Гомель. Выключэнне складаюць хіба што выкладчыкі музыкі, якія нават у лепшыя часіны ездзілі з Гомеля на працу ў Веткаўскую музычную школу. Для астатніх (не надта абцяжараных адукацыяй) рабочыя месцаў у маленькіх мястэчках ужо не стае. Былыя і не надта састарэлыя жывёлаводы, трактарысты і паляводы імкнуцца ўладкавацца ў нашых вялікіх гарадах. У іх няма іншага выйсця. Ім цяжка, але яны не саступаюць. Ці не з гэтай прычыны ў Мінску вельмі шмат цяпер пачмурных твараў? Ці не з-за гэтага можна пачуць сёння шмат непрыемнага ад касірака супермаркетаў, а маладыя кіроўцы тралейбусаў так кіруюць сваім транспартам, што пасажыры час ад часу адчуваюць сябе дрэвамі? Праз год — другі ў лексічны абарот варта будзе ўвесці словазлучэнне “сельскі горад”.

Для чаго я ўсё гэта? Проста аблічча вёскі (якая мяне цікавіць і па абавязку службы, і з-за элементарнай трывогі за лёс роднай краіны) наўпрост залежыць ад аблічча буйнога горада. Адзін з першых публіцыстычных артыкулаў на гэтую тэму я напісаў гадоў дваццаць таму і назваў “Мінскае Палессе”. Паводле яго рэжысёр Алег Дашкевіч зняў тады дакументальную стужку “Простыя гісторыі”. Гаворка там ішла пра перасяленцаў з дробных нашых райцэнтраў: пра бабулю, якая зарабляла на жыццё варажбаю, пра дзядулю, які прывёз у Мінск каня, пра маладую жанчыну-філолага, якая гандлявала на мясцовым рыначку. Гаворка ў артыкуле ішла і пра былых даярак і камбайнераў, якія “з дапамогай Чарнобыля” перасяліліся ў мегаполіс ды не надта прызычаліся да паверхаў і балконаў.

Нікога ні ў чым не абвінавачваю. Нікога не жадаю пакрыўдзіць. Проста беларускае вялікае перасяленне падобна на сыход. Чаму ніхто з адносна маладых людзей з колішняй сялянскай прапіскай і гэтым жа менталітэтам не пажадаў працаваць на новай зямлі ў новай вёсцы?

У той самы час, можна казаць пра перасяленне інтэлігенцыі з вялікіх гарадоў у вёску. Хоць і няшмат таму прыкладаў, але яны ёсць. Ды наўрад ці калі стануць тэндэнцыяй. Тэндэнцыя — у зваротным.

І вось што характэрна. Пры неўтаймоўным павелічэнні колькасці мінчан, колькасць наведвальнікаў музеяў, бібліятэк, тэатраў за кошт “новапрыбылых” не павялічваецца. Стабільна павялічваецца, як падаецца, толькі колькасць нецвярозых удзельнікаў масавых гарадскіх гулянняў.

Але жыццё ад гэтага святам усё адно не становіцца. Мой аднакласнік, вялікі разумнік і інжынер, жыве цяпер у вёсцы Матэкалы, што на Брэстчыне, Калі заязджае ў госці, пастаянна пытаецца: “І як вы тут жывяце?” Ён мае на ўвазе не высоткі на праспекце Дзяржынскага, не заторы на сталічных вуліцах у пікавы час, не загазаванасць і адсутнасць належнай колькасці паркоў для легкавікоў, а спахмурнеласць твараў. Успомнілася куляшоўскае: “Як ад роднай галінкі дубовы лісток адарваны...”

К

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Эмісары з краіны цмокаў

Ядро гурта, які паходзіць з Гродна — Уладзімір і Надзея. “Па жыцці” ў іх ужо аднолькавае прозвішча, але як музыканты яны карыстаюцца “сямейным” псеўданімам Irdorath. З дударом Уладзімірам мы і гитарым пра справы надзённыя ды мінулыя.

— Ваш апошні альбом выданы ў Германіі, вы там часта выступаеце, ды і букінг-агент ваш германскі. Чаму менавіта гэтая краіна стала для вас такой значнай?

— Наш трэці альбом Wild называецца, як мы лічым, на-нямецку — “Вільд”, а не па-англійску. Германія — эпіцэнтр той творчай плыні, да якой мы належым. Там неверагодная колькасць фестываляў па гэтай тэматыцы — за сезон недзе каля 300! У нейкі момант мы зразумелі, што нямецкі шоу-бізнес вымагае, каб у нас быў свой букінг-агент, бо сур’ёзныя арганізатары працуюць з імі, а не наўпрост з артыстамі. І цяпер наш графік распісаны шчыльна.

— Наколькі я разумею, у асноўным такая тэматыка запатрабавана на Захадзе?

— Не толькі. Акурат нядаўна ў нас быў насычаны ўкраінскі перыяд. Увогуле, украінскія фестывалы імкнуцца выходзіць на еўрапейскі ўзровень. Скажам, Уладзімір-Валынскі — гарадок невялікі, але там ладзіцца проста грандыёзны гістарычны фестываль “Княжы”. Вялізная сцэна, ідэальная тэхнічная каманда... Хаця галоўнае — гэта, канешне, публіка: максімальна адкрытая, шчырая і гарачая. Такага фідбэка, як ва Украіне, мы не атрымліваем, бадай што, нідзе! І сёлета нас на тым фэсце, як кажуць, ледзь не “парвалі на часткі”. Пасля выступлення нам нават давялося ўцякаць з аўтограф-сесіі — настолькі моцныя пачуцці былі ў апантанага натоўпу гледачоў! Мы адчулі сябе нейкімі поп-зоркамі! (смяецца).

— А Беларусь часам трапляе ў ваш гастрольны графік?

— Нядаўна адыгралі на двух купальскіх фестывалях. “Свята Сонца” — гэта ці не лепшы этна-фэст у Беларусі, я лічу. Наступным разам меліся выступаць у парку гісторыі “Сула”, але дажджы ў той дзень ішлі такія, што пазалівала ўсё, і сцэну ў тым ліку. Мала хто прыехаў, і з артыстаў дабраліся толькі мы. У выніку, гралі на імправізаванай сцэне пад дахам, і канцэрт атрымаўся вельмі душэўным. Напрыканцы ліпеня ў нас яшчэ будзе канцэрт на Дні горада ў Камянцы.

— Стыль “фэнтэзі-фолк” — гэта ж вы яго для сябе прыдумалі?

— Так, прыдумалі, а потым вырашылі “пагугліць”: можа, яго ўжо да нас вынайшлі? Але не, не знайшлі! Затое, цяпер можна ўбачыць нямала гуртоў з падобным вызначэннем — фэнтэзі. У асноўным, беларускія, але мы знаходзілі і нямецкія, і італьянскія.

— Вы, мабыць, трапілі ў яблычак, адчулі трэнд, актуальны ва ўсёй Еўропе?

— І ў ЗША, і ў Паўднёвай Амерыцы. Абмяркоўваецца арганізацыя нашых канцэртаў у Мексіцы, напрыклад. Але туды далёка ляцець. У Еўропе ўсё парэальна блізка.

— А як вам удалося выйсці, так бы мовіць, на знешні рынак?

— Нам пашчасціла адразу патрапіць на знакавыя імпрэзы. Спярша быў фестываль у нямецкім Зэльбе с суперзоркамі нэафолка, потым трапілі на найбуйнейшы ў свеце гатычны фэст Wave Gotik Treffen, падчас якога Лейпцыг ператвараецца ў рай для готаў: там працуе больш за 20 канцэртных пляцовак, і ўвесь горад запаўняецца, і ўвесь горад запаўняецца, і ўвесь горад запаўняецца.

— Мабыць, цікавых гастрольных гісторый хапае?



— Ажно зашмат! Вось, нядаўна ў Італіі давялося штурхаць наш аўтобус са зламаным стартэрам, а побач па аўтабане праляталі фуры на хуткасці 150 кіламетраў. Незабыўныя ўражанні! У лютым мы выступалі на адкрытай сцэне пры тэмпературы мінус 11 градусаў. У нас тады было некалькі фестываляў у Германіі, у тым ліку, і зімовы Wacken, дзе нам трэба было замяніць хэдлайнераў, у якіх нехта захварэў. Вельмі натхняльная была паездка. Урэшце, прыйшла чарга традыцыйнаму сярэднявечнаму кірмашу ў Хамельне. У лютым там звычайна плюсовая тэмпература, але сёлета раптам усчаліся ананасныя маразы. А ў нас кантракт, і праехалі мы амаль дзве тысячы кіламетраў. Многія

Надзея на пачатку кожнага выступу з гонарам гаворыць: “Мы з Беларусі, і зараз вы зможаце ўпершыню пачуць нашу цудоўную мову”. І бачна, што ў людзей узнікае непадробны жывы інтарэс.

— Ажно зашмат! Вось, нядаўна ў Італіі давялося штурхаць наш аўтобус са зламаным стартэрам, а побач па аўтабане праляталі фуры на хуткасці 150 кіламетраў. Незабыўныя ўражанні! У лютым мы выступалі на адкрытай сцэне пры тэмпературы мінус 11 градусаў. У нас тады было некалькі фестываляў у Германіі, у тым ліку, і зімовы Wacken, дзе нам трэба было замяніць хэдлайнераў, у якіх нехта захварэў. Вельмі натхняльная была паездка. Урэшце, прыйшла чарга традыцыйнаму сярэднявечнаму кірмашу ў Хамельне. У лютым там звычайна плюсовая тэмпература, але сёлета раптам усчаліся ананасныя маразы. А ў нас кантракт, і праехалі мы амаль дзве тысячы кіламетраў. Многія

— Ажно зашмат! Вось, нядаўна ў Італіі давялося штурхаць наш аўтобус са зламаным стартэрам, а побач па аўтабане праляталі фуры на хуткасці 150 кіламетраў. Незабыўныя ўражанні! У лютым мы выступалі на адкрытай сцэне пры тэмпературы мінус 11 градусаў. У нас тады было некалькі фестываляў у Германіі, у тым ліку, і зімовы Wacken, дзе нам трэба было замяніць хэдлайнераў, у якіх нехта захварэў. Вельмі натхняльная была паездка. Урэшце, прыйшла чарга традыцыйнаму сярэднявечнаму кірмашу ў Хамельне. У лютым там звычайна плюсовая тэмпература, але сёлета раптам усчаліся ананасныя маразы. А ў нас кантракт, і праехалі мы амаль дзве тысячы кіламетраў. Многія

— Ажно зашмат! Вось, нядаўна ў Італіі давялося штурхаць наш аўтобус са зламаным стартэрам, а побач па аўтабане праляталі фуры на хуткасці 150 кіламетраў. Незабыўныя ўражанні! У лютым мы выступалі на адкрытай сцэне пры тэмпературы мінус 11 градусаў. У нас тады было некалькі фестываляў у Германіі, у тым ліку, і зімовы Wacken, дзе нам трэба было замяніць хэдлайнераў, у якіх нехта захварэў. Вельмі натхняльная была паездка. Урэшце, прыйшла чарга традыцыйнаму сярэднявечнаму кірмашу ў Хамельне. У лютым там звычайна плюсовая тэмпература, але сёлета раптам усчаліся ананасныя маразы. А ў нас кантракт, і праехалі мы амаль дзве тысячы кіламетраў. Многія

— Ажно зашмат! Вось, нядаўна ў Італіі давялося штурхаць наш аўтобус са зламаным стартэрам, а побач па аўтабане праляталі фуры на хуткасці 150 кіламетраў. Незабыўныя ўражанні! У лютым мы выступалі на адкрытай сцэне пры тэмпературы мінус 11 градусаў. У нас тады было некалькі фестываляў у Германіі, у тым ліку, і зімовы Wacken, дзе нам трэба было замяніць хэдлайнераў, у якіх нехта захварэў. Вельмі натхняльная была паездка. Урэшце, прыйшла чарга традыцыйнаму сярэднявечнаму кірмашу ў Хамельне. У лютым там звычайна плюсовая тэмпература, але сёлета раптам усчаліся ананасныя маразы. А ў нас кантракт, і праехалі мы амаль дзве тысячы кіламетраў. Многія

артысты, напужаныя надвор’ем, проста адмовіліся выступаць. І мы сталі, як кажуць, швіком праграмы, ігралі на адкрытых сцэнах, ажно пяць канцэртаў далі.

— Цяжка было?

— Не перадаць! Мала таго, што мерзлі — нават струны лопаліся на скрыпцы і гітары! Ты сыграеш партыю на валынцы, адкладзеш яе на пару хвілін, потым ізноў бярэш — а там у трубках ужо лёд! Першы раз у жыцці такое бачыў! Затое, пасля гэтых фестываляў узнікае ўражанне, што мы можам УСЁ!

— У гурту Irdorath з фантазіяй змяшаліся самыя розныя рэчы: медыяваль, готыка, этніка, дуда, бузукі — і разам з гэтым метал! Спевы і на беларускай, і на латынці, ярскія знешні выгляд — нібы ў герояў камп’ютарных гульняў — і нават дрэды.

— Дрэды — гэта проста частка знешняга вобраза. Іграем на акустычных інструментах, але падчас выступленняў выкарыстоўваем хады, традыцыйныя для рок-музыкі. У нас вялікая роля перформанса, прадстаўлення. Кожны музыкант у гурту неяк паўплываў на яе стыль, бо ўсе прыйшлі з самых розных сфер — хто з метала і хіп-хопа, хто з джаза, а скрыпачка больш за 15 гадоў іграла акадэмічную музыку. Я пачынаў з дуды, з валынкі. І для нашага калектыву такая разнастайнасць не мінус, а наадварот сіла.

— Гурт вы збіралі ў Гродне. Давайце згадаем гэтую гісторыю.

— Вучыўся я ў школе з тэатральным ухілам, быў ужо 11-ы клас, і вельмі мне спадабаўся такі дзіўны інструмент — валынка, дуда па-нашаму. Натхняла старажытнасць Гродна, блізкасць Еўропы, літаратурныя творы і культывы камп’ютарныя гульні. І я здолеў стаць уладаром дудэльзака — нямецкай валынкі — навучыўся на ёй граць, зрабіў адмысловы касцюм. У мяне адразу было імкненне да перфомансаў, хоць я і не рушыў далей па тэатральным шляху. Знайшоў кампаньёнаў, і першае выступленне адбылося падчас Фестывалю нацыянальных культур у Гродне. Мы збіралі вакол сябе натоўпы людзей, і я моцна натхніўся. Вырашыў, што мне патрэбны пастаянны партнёр, каб працаваць разам. І аднойчы пазнаёміўся з Надзям у нейкай кампаніі, яна ледзь не выпадкова пастукала ў барабан, а я зразумеў, што знайшоў такога чалавека.

— Вы тады толькі ў прафесійным сэнсе адчулі цікавасць да Надзеі, ці нешта прадказвала ваша будучае выселле, якое вы два гады там святкавалі проста падчас клубнага канцэрта?

— Не, спачатку быў толькі халодны разлік. Надзея была студэнткай юрыдычнага факультэта Гродзенскага ўніверсітэта, але вабіла яе творчасць. Мы і для яе зрабілі адмысловы касцюм, і вось я з валынкай, а яна з вялізным барабанам выступалі на вуліцах Гродна, выконвалі папулярныя сярэднявечныя рэпертуар. Была спроба нейкага вулічнага тэатра — з фаршчыкамі, жанглёрамі. Але не пайшло.

Тым часам, Надзея зайграла і на духавых інструментах, на валынцы. Мы вырашылі, што нам патрэбна рытм-секцыя, потым яшчэ нехта. Так гурт і вырас. Неўзабаве мы адчулі, што гатовыя запісваць першы альбом. Потым пераехалі ў Мінск, каб тут рабіць усё больш прафесійна. Вось так ад сярэднявечных стандартаў прыйшлі да аўтарскай музыкі, да цяперашняга моцнага гучання, якое дазваляе выступаць на металічных фэстах. Прыйшлі і да напісання песень на беларускай мове — апошні па часе альбом у асноўным беларускі.

— А ў які момант вы адчулі, што, нягледзячы на ўсю інтэрнацыянальнасць фэнтэзі і фолк-метала, вы ўсё ж беларусы?

— На пачатку мы не прывязвалі сваю дзейнасць да нейкай канкрэтнай культуры — гэта было сапраўднае фэнтэзі, якое не ведае нацыянальнасцяў. Але ўжо на другой пільцы ў нас з’явіліся два трэкі па-беларуску. Адзін з іх — на верш Уладзіміра Караткевіча “Быў. Ёсць. Буду”, які вельмі моцна зачэпіў усіх музыкантаў гурта. А на трэцім альбоме па-беларуску ўжо большасць кампазіцый — гэта фэнтэзі, заснаванае на нашай міфалогіі.

Паўплывала, несумненна, тое, што за мяжой мы прадстаўляем Беларусь, а многія там і слова такога не чулі. Нам хацелася неяк вылучацца, дэманстраваць менавіта стыльную, крэатыўную, яркую краіну — такую, як наш гурт. Мы ўсім распытваем, што гэта цывільізаваная краіна са сваёй старажытнай міфалогіяй, дзе апяваюцца вобразы багнаў, зуброў і цмокаў! А Надзея на пачатку кожнага выступу з гонарам гаворыць: “Мы з Беларусі, і зараз вы зможаце ўпершыню пачуць нашу цудоўную мову”. І бачна, што ў людзей узнікае непадробны жывы інтарэс. Насуперак штампам і стэрэатыпам, нам цікава і прыемна паказаць Беларусь такой трохі казачнай, містычнай краінай, дзе жывуць прыгожыя героі і дзесяць нешта фантастычнае ды цікавае.

Гутарыла Надзея КУДРЭЙКА

— Не, спачатку быў толькі халодны разлік. Надзея была студэнткай юрыдычнага факультэта Гродзенскага ўніверсітэта, але вабіла яе творчасць. Мы і для яе зрабілі адмысловы касцюм, і вось я з валынкай, а яна з вялізным барабанам выступалі на вуліцах Гродна, выконвалі папулярныя сярэднявечныя рэпертуар. Была спроба нейкага вулічнага тэатра — з фаршчыкамі, жанглёрамі. Але не пайшло.

Тым часам, Надзея зайграла і на духавых інструментах, на валынцы. Мы вырашылі, што нам патрэбна рытм-секцыя, потым яшчэ нехта. Так гурт і вырас. Неўзабаве мы адчулі, што гатовыя запісваць першы альбом. Потым пераехалі ў Мінск, каб тут рабіць усё больш прафесійна. Вось так ад сярэднявечных стандартаў прыйшлі да аўтарскай музыкі, да цяперашняга моцнага гучання, якое дазваляе выступаць на металічных фэстах. Прыйшлі і да напісання песень на беларускай мове — апошні па часе альбом у асноўным беларускі.

— А ў які момант вы адчулі, што, нягледзячы на ўсю інтэрнацыянальнасць фэнтэзі і фолк-метала, вы ўсё ж беларусы?

— На пачатку мы не прывязвалі сваю дзейнасць да нейкай канкрэтнай культуры — гэта было сапраўднае фэнтэзі, якое не ведае нацыянальнасцяў. Але ўжо на другой пільцы ў нас з’явіліся два трэкі па-беларуску. Адзін з іх — на верш Уладзіміра Караткевіча “Быў. Ёсць. Буду”, які вельмі моцна зачэпіў усіх музыкантаў гурта. А на трэцім альбоме па-беларуску ўжо большасць кампазіцый — гэта фэнтэзі, заснаванае на нашай міфалогіі.

Паўплывала, несумненна, тое, што за мяжой мы прадстаўляем Беларусь, а многія там і слова такога не чулі. Нам хацелася неяк вылучацца, дэманстраваць менавіта стыльную, крэатыўную, яркую краіну — такую, як наш гурт. Мы ўсім распытваем, што гэта цывільізаваная краіна са сваёй старажытнай міфалогіяй, дзе апяваюцца вобразы багнаў, зуброў і цмокаў! А Надзея на пачатку кожнага выступу з гонарам гаворыць: “Мы з Беларусі, і зараз вы зможаце ўпершыню пачуць нашу цудоўную мову”. І бачна, што ў людзей узнікае непадробны жывы інтарэс. Насуперак штампам і стэрэатыпам, нам цікава і прыемна паказаць Беларусь такой трохі казачнай, містычнай краінай, дзе жывуць прыгожыя героі і дзесяць нешта фантастычнае ды цікавае.

Гутарыла Надзея КУДРЭЙКА

— Не, спачатку быў толькі халодны разлік. Надзея была студэнткай юрыдычнага факультэта Гродзенскага ўніверсітэта, але вабіла яе творчасць. Мы і для яе зрабілі адмысловы касцюм, і вось я з валынкай, а яна з вялізным барабанам выступалі на вуліцах Гродна, выконвалі папулярныя сярэднявечныя рэпертуар. Была спроба нейкага вулічнага тэатра — з фаршчыкамі, жанглёрамі. Але не пайшло.

Тым часам, Надзея зайграла і на духавых інструментах, на валынцы. Мы вырашылі, што нам патрэбна рытм-секцыя, потым яшчэ нехта. Так гурт і вырас. Неўзабаве мы адчулі, што гатовыя запісваць першы альбом. Потым пераехалі ў Мінск, каб тут рабіць усё больш прафесійна. Вось так ад сярэднявечных стандартаў прыйшлі да аўтарскай музыкі, да цяперашняга моцнага гучання, якое дазваляе выступаць на металічных фэстах. Прыйшлі і да напісання песень на беларускай мове — апошні па часе альбом у асноўным беларускі.

Інтрыга Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2018” вырашылася позна ўвечары ў панядзелак: Гран-пры паехаў у Румынію. Ды ўсё ж сапраўдныя вынікі любога творчага спаборніцтва не столькі ў раздачы прызоў, колькі ў тым, чаму яно навучыла ўдзельнікаў і ўсіх нас, якія новыя даляглядны адкрыла.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Сяргея СЕРАБРО



Старшыня журы Аляксандр Марозаў звярнуў увагу на дзве праблемы канкурсантаў: няправільны выбар рэпертуару і імкненне “ўзяць крыкам”.

Гэты конкурс заўжды быў адной з цэнтральных падзей “Славянскага базару ў Віцебску”. На пэўным этапе развіцця фестывалю — колькі б ні было на ім прадстаўлена розных відаў мастацтваў і ўсялякіх цікавостак — з завяршэннем конкурсу нават узнікала пачуццё, што і ўвесь форум быццам скончаны. І хаця ўзнагароджанне пераможцаў перанеслі на заключны гала-канцэрт, балы, якія журы публічна выстаўляе ў прамым эфіры, гавораць самі за сабе, размяркоўваюць спевакоў па п’едэстале.

Сёлета ж усё было незразумела ўжо з самага пачатку. Чаму пасля паўфіналу, дзе балы журы не абвешчваюцца, з дыстанцыі сышлі менавіта гэтыя шасцёра ўдзельнікаў, а не іншыя? На каго рабіць стаўку, калі ў першы дзень фіналу трое лідараў набрали аднолькавую суму? Дый пасля другога дня сітуацыя не праяснілася: адна і тая ж колькасць балаў аказалася ў двух пераможцаў. Няўжо яны падзяляць першую прэмію — і Гран-пры не будзе? Ці, можа, усё гэта таксама было часткай шоу?

Апошнія пытанне зусім не рытарычнае. Бо сёлета да шоу ў конкурснай праграме імкнуліся не рэжысёры, якія хацелі б зрабіць паказы больш відовішчымі, а самі ўдзельнікі. Яно, можа, і няблага, бо ўпісвае конкурсныя выступленні ў агульны кантэкст развіцця эстрады. Ды толькі імкненне “зачапіць” публіку не спалучалася, на жаль, з добрымі спевамі — або і ўвогуле было безгустоўным.

На паўфінале Махамед з Гвінеі скарыў сваім тэмпераментам і выдатнымі танцамі, ды спеў у яго былі непрафесійнымі, што не дало магчымасці палкаму хлопцу патрапіць у фінал.

Міла Ніціч з Украіны ўзяла звышпапулярную песню “Распрагайце, хлопцы, коней” — і чамусьці зрабіла з яе не конкурсную версію (да прыкладу, насыціўшы прайгрышы вакальнымі джазавымі імправізацыямі), а тыпова “карпаратыўную”: на шпі-

льках пачала ўпрысядкі даваць гапака, а потым скінула з ног чаравікі, якія паляцелі кудысьці ў закулісе. У астатнія дні яна таксама паказвала выключна хіты, не перасэнсоўваючы іх, а ўвесь час пераходзячы на крык, што робіць голас жудасна непрыемным. Тым не менш, адсутнасць элементарнай культуры спеваў не перашкодзіла ёй атры-



У нашага Яўгена Курчыча - трэцяя прэмія.

маць у другі дзень фіналу максімальна высокія балы ад членаў журы (усе востем — дзясяткі!) і, як вынік, другую прэмію.

Тая ж тэндэнцыя да шоу, а не ўнутранага напаўнення і новага асэнсавання песні была ўласціва 18-гадовай расійскай спявачцы Аляксандры Карабешкінай, адзначанай двума спецпрызамі — Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі, а таксама “Славянскай надзеяй”.

Затое за бортам узнагарод засталіся такія моцныя, стыльныя, ужо цалкам гэтыя артысты, як Алекс Сілверс з Латвіі, Валодзя Атанесян з Арменіі, Керт Калея з Мальты. Вядома, конкурс ёсць конкурс, і адзначаць усіх добрых выканаўцаў немагчыма. Але

іх колькасць балаў настолькі рэзка адрознівалася ад пераможцаў, быццам параўноўвалі аматараў з майстрамі.

Іншымі ўладальнікамі спецпрызоў сталі спявакі, якія набліжаліся да лаўрэатаў па колькасці балаў. Грузінка Тамрыко была ўганаравана тэлерадыёкампаніяй “Мір”. Кубінка Рэбэка Эмбіль, якая

запомнілася шыкоўнымі нацыянальнымі строямі і ўменнем танчыць самбу, атрымала прыз імя Уладзіміра Мулявіна. А вось нічым не горшая за яе мексіканка Дафнэ Селанда — увогуле не прайшла ў фінал.

Усе мы, вядома, заўзелі за нашага Яўгена Курчыча. У першы дзень фіналу, калі патрабаваўся славянскі хіт, яму напярэдзе не было роўных — толькі журы чамусьці пашкадавала балаў. Звярнуўшыся да мулявінскага “Крыка птушкі”, ён зрабіў сваю версію. Былі пераасэнсаваны не толькі асобныя складнікі песні, пачынаючы з яе аранжыроўкі, але і сам герой. Злы, халодны чараўнік, упэўнены ў сваёй праваце і справядлівасці, здольны жор-



Гран-пры атрымаў Марчэл Рошка з Румыніі.

стка пакараць каханую за здраду, ператвараўся ў жывога чалавека, які да сканчэння свайго веку не зможа дараваць сабе свой ранейшы ўчынак.

Здавалася б, вось хто павінен быў атрымаць прыз Мулявіна! Але Яўген падзяліў трэцюю прэмію з даволі “стандартнай” Сільвіяй з Польшчы і атрымаў такія самы спецпрыз Саюзнай дзяржавы, як і згаданая расіянка.

На жаль, абранае Яўгенам інфернальнае аблічча не працавала на змест песні “Святая асветніца” Алены Атрашкевіч, хаця праспяваў ён гэтую складаную кампазіцыю на паўфінале вельмі добра. Дый у другі дзень фіналу прадэманстравалі добрую энергетыку, вялізны вакальны дыяпазон, адточаныя рок-стрыхы. Можа, крыху не хапіла таго драйва, што вымушае забыцца на конкурсныя баталіі?

Моцны выканаўца Эмрэ з Казахстана, які на паўфінале спяваў хворым, пераходзячы на хрып, з кожным новым конкурсным выхадам пакідаў усё лепшае ўражанне, атрымаўшы ў выніку першую прэмію. Уладальнікам жа Гран-пры

стаў Марчэл Рошка з Румыніі. Перамаглі не толькі яго прафесіяналізм і вельмі прыгожы тэмбр з мяккімі, зачаравальнымі нізамі, але і прыгажосць фінальнай кампазіцыі, якая нікога не магла пакінуць абьякавым.

Увогуле, асабліва сёлета конкурс стала вялікая колькасць выдатных мужчынскіх галасоў. Справа, дарэчы, не адно ў колькаснай перавазе, а ў самой якасці выступленняў хлопцаў. Вядома, год на год не прыпадае, але хочацца верыць, што гэта добры знак.

Ды ўсё ж сёлета ўзровень конкурсу, колькі ні называлі б яго высокім, не пераўзышоў некаторыя ранейшыя спаборніцтвы ў Віцебску. Можа, меней стала выпадковых канкурсантаў, але ж і яркіх творчых індывідуальнасцей ніяк не паболела — хутчэй, наадварот. Добрая спеўная падрыхтоўка ўзмацніла “сярэднестатыстычныя” паказальнікі. Але ж ці многа было тых спевакоў, якіх захацела слухаць па-за межамі конкурснай інтрыгі, без усялякіх “хто каго”?

У гэтым сэнсе да ўжо згаданых імёнаў я дадала б ніяк не адзначаную Ажар Чулушаву з Кыргызстана — за

яе надзвычай пачуццёвы тэмбр, кранальна прыгожае вібрацы, шчырасць выканання, уменне спяваць ціха і пранікнёна, без звычайных патуг парваць залу ці спапяліць сябе ды слухачоў — і памерці.

На паўфінале я пастаянна лавіла сябе на думцы, што многія ўсё робяць правільна — ды толькі слухаць іх нецікава, сумна, нішто да іх не прыцягвае і не трымае ўвагу. І наадварот: калі з’яўляецца штосьці нешараговае, увага прыцягваецца зусім не дасканаласцю выканання, а, да прыкладу, эпітажам. Але ж лобы выклік таксама павінен быць зроблены “на ўсё сто”! Ды не проста добра, а яшчэ і

лепей, ніж тое, што па правілах.

Размаўляючы з журналістамі на сваім “Зорным часе”, вядомы расійскі кампазітар Аляксандр Марозаў, які быў старшынёй журы, звярнуў увагу на некаторыя конкурсныя праблемы. Адна з іх — няправільны выбар рэпертуару. Другая — імкненне “ўзяць крыкам”. Праблемы не новыя — ды пакуль не вырашаныя. Бо кожны наступны спявак вымушаны вырашаць іх уласна для сябе самога. Таму не трэба так радавацца таму, што конкурс “Славянскага базару”, як часам заўважаюць, пераўзыходзіць па сваім спеўным узроўні “Еўрабачанне” ці “Новую хвалю”: там увага надаецца шоу, а ў нас — найперш вакалу.

Заўвагі наконт “несучаснасці” рэпертуару большасці канкурсантаў цалкам слушныя — і адначасова выглумачальныя. Да песень мінулых гадоў звяртаюцца не таму, што цяперашніх не ведаюць. У ранейшых, багатых на меладыйнае развіццё, спеваку ёсць дзе разгарнуцца: і магчымасці голасу паказаць, і драматургію выбудаваць, зрабіўшы выйгрышную кульмінацыю. Цяперашняя эстрада не надта багатая на такія кампазіцыі: блізка да балада — і адначасова стыльныя, модныя ў лепшым сэнсе слова, звернутыя не толькі да рамансавасці, хай і на новы лад, але і да найноўшых кірункаў. У падлеткава-маладзёжным рэпертуары такія пераход-пэралом ужо больш заўважны, як паказаў сёлета дзіцячы конкурс. Павінен ён адбыцца і на дарослым. Кампазітары, наперад!

У сталічным Палацы мастацтва адкрылася выстава, прысвечаная 90-годдзю Гаўрылы Харытонавіча Вашчанкі. Мастак не дажыў да гэтага юбілею чатыры гады. Рэтраспектыва дае ўнікальную магчымасць прасачыць бадай увесь творчы шлях гэтай выбітнай асобы — ад часоў вучобы да самых апошніх дзён.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Нарадзіўся мастак на шматпакутнай Брагіншчыне. Ягоная родная вёска Чыкалавічы спаз-

Рэнесансныя вобразы з Палесся

нала ваенную нягоду, паўстала з попелу, а ў 1986 годзе трапіла пад Чарнобыльскія хмары. Калісьці Гаўрыла Харытонавіч з болем гаварыў: нават пасля страшных ваенных разбурэнняў ён быў упэўнены, што вёска адрадіцца, а вось пасля Чарнобыля адчуў — гэта яе канец.

Нездарма Вялікая Айчынная вайна і Чарнобыль сталі стрыжнявымі тэмамі ў творчасці нашага класіка. Гаўрыла Вашчанка як ніхто іншы адчуваў драматызм лёсу Беларусі. Ягому пандзлю належыць жывапісныя шэдэўры не толькі заданай вышэй тэматыкі. Надзвычай плённы быў зварот мастака да гісторыі нашай даўняй дзяржавы — Вялікага княства Літоўскага. Ягонае палатно “Грунвальдская бітва” (1985) — адзін з лепшых узораў батальнага жанру не толькі ў беларускім, а бадай і ва ўсім савецкім мастацтве.

Гаўрылу Вашчанку называюць заснавальнікам



“Лей Сапера ў Гальшанках”.



На шэрагу карцін Гаўрылы Вашчанкі галоўны герой — бусел.

беларускай манументальнай школы, і гэта не перабольшанне. Доўгі час менавіта ягоны стыль і лад былі вызначальнымі ў дадзенай галіне нашага мастацтва. Ён сутнасна заставаўся манументалістам, нават калі пісаў станковыя карціны. І калі Міхаіл Савіцкі стварыў Мадонну партызанскую, дык Вашчанка ўзбагаціў беларускае мастацтва шматлікімі вобразам Мадонны палескай. Хаця на яго карцінах і ропсісах адлюстраваны беларускія рэаліі, стварэння ім вобразы жанчын Палесся выклікаюць у памяці постаці Рэнесансу.

Усё, што Вашчанка рабіў, ён рабіў выдатна. Кажуць Аляксандр Кішчанка, які быў сябрам Гаўрылы Харытонавіча, па чужыя апаведы Вашчанкі пра Палесся, параў і яму напісаць бусліную сям’ю як своеасаблівы знак радзімы. І той зрабіў карціну “Матчыны крылы”, у якой візуальна ўвасобіў думку, што бусел — беларуская

нацыянальная птушка. Шэраг карцін, дзе бусел — галоўны герой, прадставілі Гаўрылы Вашчанкі, сям’я мастака. Шэраг дэманструеца шырокай грамадзе ўпершыню. Таму ўсім аматарам беларускага жывапісу варта знайсці да 29 ліпеня час, каб тую выставу наведать.

К

Аўдыя & Відэа



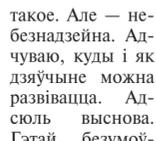
Алег КЛИМАЎ, Аляксей Грос, спецыяльны карэспандэнт “К”

Чэрвеньскія аўдыя / відэапрацы аичинных выканаўцаў рэцэнзуюць спявак Аляксей ГРОС (А.) і спецыяльны карэспандэнт газеты “Культура”, музычны крытык Алег КЛИМАЎ (В.).

Аўдыя

Ліса, міні-альбом “Аксаміт”

А.: Нешта сапраўды свежае ў нашай поп-музыцы. Па тэкстах наогул прэтэнзій няма — небанальна, разумніца Ліса! Мелодыка аднастайная? Ёсць



такое. Але — безналзейна. Адчуваю, куды і як дзвючыне можна развівацца. Адлюско асабістае. У хіт-парадзе лепшых айчынных тужлівых міні-альбомаў найвыканаўцы патрэбны актуальныя прадакшн, прадзюсар з маладых —

канкурэнтаў гэтаму ў барацьбе за першае месца, магчыма, і не адшукаецца.

Адным словам — неардынарна.

Праект “Нелюбов”, міні-альбом “У пуштае”

А.: Слухаў-слухаў, чакаў-чакаў, што нешта павіна, у рэшце рэшт, зачыпіць — не, усё дарэмна. Можна, я занадта суб’ектыўны ў дадзеным выпадку, але найякш, як на ўзроўні “падабавецца — не падабавецца”, гэты рэліз і ўспрыняць так і не змог. Не спадабалася. Просіць па музыцы, бедна па ідэях, сто разоў чутася ў іншых.

В.: Як жа я памыляўся?

Вось і канкурэнт Лісе. Але калі тая выпрабавала цяперне слухачоў, якія нейкім невядомым шляхам трапілі ў яе творчыя сеткі, з дазволу скажаць, поп-кампазіцыямі, то гэтыя хлопцы ўздзейнічаюць на нервовую сістэму больш вышталтавана, а менавіта гучаннем электронным — з дапамогай гатычнага дарквейва. І усё было б зусім проста — гэта па-ўчарашняму. “Закос” пад класікаў жанру бліжэй да сярэдзінны ролізу ўжо пачынае стамляць, і работу ўспрымаеш як ледзь не пародыю. Мама касы і манерны вакал, калі здаецца,

ры, якія тут могуць быць жыццесцвярджалыя матывы?

Гурт Just, альбом Black Paper Doll

А.: Таксама сто разоў чутася ў іншых, але плюсы я знайшоў. Добра запісаная “жывыя” інструменты. Адчуваецца, што мурзыкантаў пра, што гэта іх кірунак. І вусімі зараз “але”. Залішне усё гэта па-ўчарашняму. “Закос” пад класікаў жанру бліжэй да сярэдзінны ролізу ўжо пачынае стамляць, і работу ўспрымаеш як ледзь не пародыю. Мама касы і манерны вакал, калі здаецца,



Just, альбом Black Paper Doll

што саліст проста такі выціскае з сябе усё гэтыя анельскія галосныя. Па мне — лепш спяваць сваім голасам, можа, і не зусім прафесійна, чым азірацца на замежных выканаўцаў. Хай нават і рок-класікаў.

В.: Класічны беспарэветны (вы пра лета і марыва не забылі?) гранж. Што часам “да жаху” нагадвае мэтраў жанру — як, напрыклад, у кампазіцыях Angry Dad і загалюнай. Калі б я быў менеджарам гэтага альбому, то замест по-ўчарашняга настаяў бы на выпуску міні-альбома, і

Відэа

Алёна Ланская і Глеб Мацвяйчук, кліп на песню “Калі б не ты”

А.: Вельмі добрая і эфектная Алёна ў гэтым кліпе — погляд, фігура, рух. А Глеб як бы свядома

выйшла б зусім усё выдатна. А так трохі стамляе гэтая бясконца агрэсіўная іпахондрыя. Для профільных зборных фестываляў гурт цалкам падыходзіць, але для гадзінных сольнік, на якіх жадае бачыць поўныя залы, пакуль сыравата. Але патэнцыял да самаўдасканалення ёсць. І патрэбны безумоўны хіт, да якога крыху не дацягвае, дапусцім, Seven.

Алёна Ланская і Глеб Мацвяйчук, кліп на песню “Калі б не ты”

А.: Вельмі добрая і эфектная Алёна ў гэтым кліпе — погляд, фігура, рух. А Глеб як бы свядома

аддае ёй цэнтральную ролю. Праўда, мне падалося, што ў ёй Ланская ледзь перайгрывае, але не настолькі, каб вобраз разбурыўся. Па агульнай карцінцы роліка усё супер, але часам складалася адчуванне, што на аўтараў відэа ціснуў бюджэт: у кліпе ўсяго дзве лакацыі, і гэтага відавочна замала. Наогул, драматычна можна было б закруціць сюжэт і цікавей. Кампазіцыя ж — тыповая для Яўгена Алейніка. Калі не хіт, то побач з ім. Ізноў жа, гэтыя любімыя кампазітарам і прадзюсарам гукі гітары... Напэў-



на, для аўтара добра, калі яго песню можна пазнаць беспамылкова.

В.: Усё я зразумеў у гэтым кліпе, акрамя аднаго — навошта Валодзька пагаліў вусы? У сэнсе, навошта Ланская ў боды (ці гэта наогул купальнік)?

Мацвяйчук — у футбольцы і джынсах, а Алёна... Не, ну я разумею, што ў яе, магчыма, самая прыгожая нога ў нашым жаночым шоу-бізнэсе, але ў далжэнным выпадку дысаннае яе выгледз і апраунутым Глебам. Агаліў бы аўтар

і там і да класікі дойдзе. Прымуовае ж прывітанне любові звычайна мае алваротны эффект. Думаецца, што гэты ж тэзіс можна прымяніць і да тэатра. Калі ці характару строі белых, жаўтавае: класіка можа быць цікавай. У спектаклі гуцаць радкі Пушкіна, Гоголя на мове арыганна, (Генадзь Гаранскі). У спектаклі ён паўстае ці не асноўным рухавіком дзеяння. Галоўны антаганіст “класікаў” і людзей Другі том “Мёртвых душ” усё ж не ператвараецца і ў плакатнага злодзея.

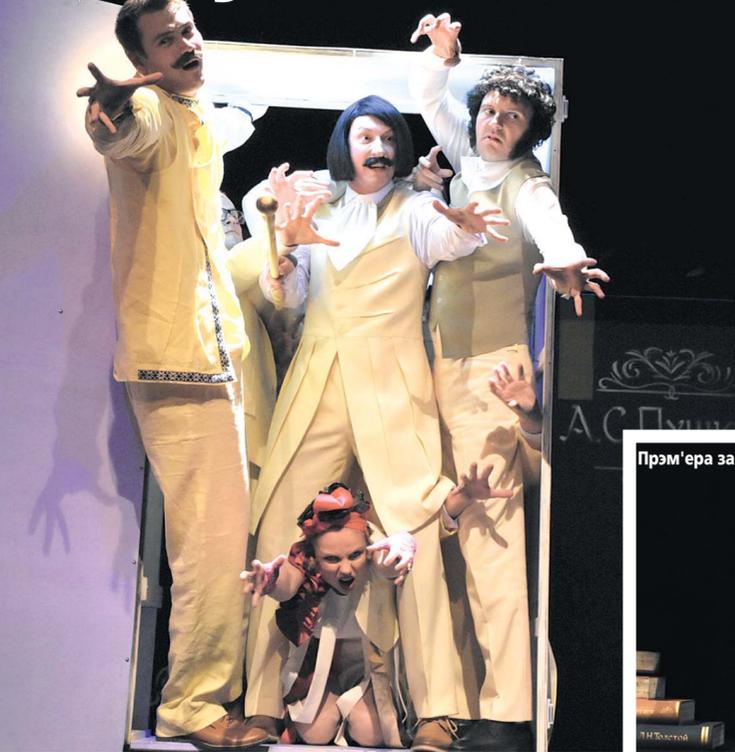
і жывых істот. Мастачка прыдумала цудоўныя касцюмы, вельмі далікатна абзначыла ў іх ідэнтычнасць герояў-кніг — яны апраунуты ў алпавенныя эпосе ці характару строі белых, жаўтавае: класіка можа быць цікавай. У спектаклі гуцаць радкі Пушкіна, Гоголя на мове арыганна, (Генадзь Гаранскі). У спектаклі ён паўстае ці не асноўным рухавіком дзеяння. Галоўны антаганіст “класікаў” і людзей Другі том “Мёртвых душ” усё ж не ператвараецца і ў плакатнага злодзея.

а там і да класікі дойдзе. Прымуовае ж прывітанне любові звычайна мае алваротны эффект. Думаецца, што гэты ж тэзіс можна прымяніць і да тэатра. Калі ці характару строі белых, жаўтавае: класіка можа быць цікавай. У спектаклі гуцаць радкі Пушкіна, Гоголя на мове арыганна, (Генадзь Гаранскі). У спектаклі ён паўстае ці не асноўным рухавіком дзеяння. Галоўны антаганіст “класікаў” і людзей Другі том “Мёртвых душ” усё ж не ператвараецца і ў плакатнага злодзея.

К

Кацярына ЯРОМІНА Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Душы ратуюцца ў батле



былі быць напісаны, бо не маюць ніякай карысці і нясуць толькі шкоду. Гэта прадстаўнікі танчнай літаратуры, з беднай мовай, прымітуным сюжэтам, яркімі вокладкамі і вількімі наклладамі. У героях, прыдуманых стваральнікамі спектакля, лёгка пазнаюцца папулярныя жаночыя раманы (персанаж Рамантыка), трылеры і дэтэктывы (Экшн), узгадка творчасці, што захоўваецца адкінучы насласны засвоены шаблонныя уяўленні аб тым ці іншым аўтары і адкрыць свайго Пушкіна ці Чэхава. Перадусім, праз літаратуру.

Пэрсаніфікавалі ў пастаноўцы не толькі класіку, але і “мёртвыя душы”, кнігі, што не павінны

дасягнуць публікі атрымае асаду ад гульты аўтараў інсцэніроўкі з класікай. Тая ж, хто пакуль не цытуе “Яўгенія Анегіна” ці “Чайку”, пасля батла паміж лагерам “класікаў” ды літаратурнай “папсы”, магчыма, паспрабуюць кампенсавать дэфіцыт ведаў.

Аляксандр Баркар, здаецца, не робіць нейкіх тэатральных адкрыццяў ды, напэўна, і не імкнецца да іх. Літаратурныя гульні, элементы інтэрактыўнага ўзаемадзеяння з залай, сучасныя музычныя кампазіцыі (напрыклад, Believer гурта Imagine Dragons) у спектаклі не самацэла, а неабходныя складнікі. З іх дапамогай не спрабуюць спадабацца аўдыторыі, як не стараюцца ў “S.O.S. Ратуіце нашы душы!” уразіць глядачоў маштабнасцю і тэхналагічнасцю сцэнаграфіі. У афармленні Анастасіі Трубінай (Масква) пануе яснасць і прастата. Сцэнаграфія стварае абагулены вобраз бібліятэкі і перадае дваістасць існавання персанажаў-кніг як аб’ектаў

былі быць напісаны, бо не маюць ніякай карысці і нясуць толькі шкоду. Гэта прадстаўнікі танчнай літаратуры, з беднай мовай, прымітуным сюжэтам, яркімі вокладкамі і вількімі наклладамі. У героях, прыдуманых стваральнікамі спектакля, лёгка пазнаюцца папулярныя жаночыя раманы (персанаж Рамантыка), трылеры і дэтэктывы (Экшн), узгадка творчасці, што захоўваецца адкінучы насласны засвоены шаблонныя уяўленні аб тым ці іншым аўтары і адкрыць свайго Пушкіна ці Чэхава. Перадусім, праз літаратуру.

дасягнуць публікі атрымае асаду ад гульты аўтараў інсцэніроўкі з класікай. Тая ж, хто пакуль не цытуе “Яўгенія Анегіна” ці “Чайку”, пасля батла паміж лагерам “класікаў” ды літаратурнай “папсы”, магчыма, паспрабуюць кампенсавать дэфіцыт ведаў.



Прэм’ера запланавана на 18 і 19 верасня.

К

Пагадзіцеся, пэўны час культура Карэліччыны знаходзілася ў ценю Мірскага замка. Апошні нагадае турыстычна прывабны анклаў рэспубліканскага значэння ў межах, падавалася б, шараговага раёна. Прызнаюся, і мне — яшчэ перад паездкай — гэты куток Гродзеншчыны нагадаў таямнічы зваротны бок Месяца, які толькі чакае свайго скрупулёзнага даследчыка. Пасля паездкі зазначу з поўнай адказнасцю: “Не толькі чакае!” Які ўжо год запар мясцовыя работнікі культуры рэалізоўваюць ідэі, вартыя самага падрабязнага разгляду. Дарэчы, і пралікі тут вельмі сімптаматычныя, таму таксама заслугоўваюць не менш грунтоўнага аналізу ў маштабах краіны.

Яўген РАГІН, Мінск — Карэліцкі раён — Мінск / Фота аўтара

Разам з начальнікам аддзела ідэалагічнай работы, культуры і справах моладзі Карэліцкага райвыканкама Інай Санчук я ставіў перад сабой некалькі журналісцкіх задач: хацеў паказаць работу з самымі рознымі ўзроставымі групамі насельніцтва пры поўным узаемакантакце бібліятэкараў ды клубнікаў; цікавіўся канкурэнтаздольнасцю культуры Міра ва ўмовах непасрэднага суседства з замкавай цікавосткай, ад “эксплуатацыі” якой раён грошай не атрымлівае, ды і не павінен па законе. (Былі спробы наладжвання канцэртаў ля замкавых муроў пры дапамозе АНТ, але нават самы ўдалы праект не можа цягнуцца бясконца.) Патрэбны новыя ідэі.



Увасабленне ідэі

Замку — замкавае, Міру — мірскае

ВЫЙСЦІ З ЦЕНЮ

З гэтай звыклай для нас тэмы і пачнём. Ідэі-брэнды павінны былі пераканаць турыстаў (і не толькі), што на зваротным баку Месяца ёсць жыццё, вартае ўсебаковай увагі. Значыць, ідэі патрэбны яркія, здольныя падфарбаваць шэры будзень. Кіпталту той, што прапанаваў калісьці адзін з захаваных жыхароў вёскі Парыж, што на Пастаўшчыне Віцебскай вобласці: “А давайце назавём гэтыя палі Елісейскімі, але засеём іх гуркамі!”

На Карэліччыне ідэі не такія эпатажныя. І самае галоўнае: яны пачалі ўжо дзейнічаць. Давайце разбярэмся з кожнай па крокава.

Ваенна-гістарычны фестываль “Мір — 1812”. Рэканструкцыя рэальнага бою пад Мірам паміж расійскімі і французскімі войскамі 9 ліпеня. Той шчаслівы выпадак, калі супалі жаданні вобласці, раёна і рэканструктараў. Несумненна і роля мясцовых работнікаў культуры. Леташні фэст прэзентаваў толькі кавалерыйскую сутычку. Сёлетні паказаў яшчэ і вулічны перастрэлкі непасрэдна ў Міры. Застаўся час і для рознага роду палітэсаў: французскіх кулінарных экзерсісаў ды касцюмаваных відовішчых шпацыраў. Прысутнасць на фестывалі — платная, з кожным годам набывае ўсё большую папулярнасць.

Словам, Мір з замкавага ценю пакрысе выходзіць, хоць працы тут (з тураператараў, рэкламшчыкаў і спонсарамі) яшчэ вельмі шмат. А раён у цэлым? Аказваецца, і тут сёе-тое зроблена. У цэнтры культуры фае ўпрыгожвае вялікая карта брэндаў Карэліцкага раёна. Пагуляем па ёй.

Свята Баламутня ў вёсцы Красная. Мыднымі пісалі пра гэтае адмысловае мерапрыемства, дзе не абышлося без юшкі. Зазначу толькі, што клубным работнікам на чале з бібліятэкарамі трэба было літаральна зарыцца ў кнігі па нацыянальнай міфалогіі, каб адшукаць такога каларытнага і незашмалыцкаванага героя. Ягоная прысутнасць,

Карэліччына: адзінаццаць крокаў да дасканаласці



На здымках:

- 1 Геаграфічна-прасторавая перспектыва мястэчка Мір.
- 2 Ля самавара ў Турцы.
- 3 Марыя Крэнь са знаёмай жабкай.
- 4 Дырэктар Маладзёжнага цэнтру Тэрэза Кожуць сёння — галоўны пірат.
- 5 Майстар-метадыст Карэліцкага РДР Вікторыя Ланеўская. У такой сукенцы яна была на фэсце “Мір — 1812”. Хлопцы ўвесь валідоп папілі.
- 6 “Заапарк” з Ярэмічаў. Горача!

падаецца, зробіць гонар лубой імпрэзе!

Мядовы фэст вёскі Цырын. Тут спакон веку шмат пчалароў, якіх актыўна падтрымлівае бортніцкая суполка з Баранавіччыны ды навукоўцы з НАН Беларусі. Кажуць, толькі цырынскія “мядовыя” спецыялісты змогуць навучыць вас стопрацэнтна адрозніваць якасную прадукцыю ад фальшывай, якая мядовыя кірмашы па краіне проста запаланіла.

Свята льну ў Белых Лугах. Калі даведаўся, што гэтую вёску выкупілі муж і жонка Радзюкевічы з Мінска, у

мяне ад журналісцкага азарту рукі проста дрыжыкамі пабраліся. Ёсць, ёсць яшчэ сярод нашай гарадской інтэлігенцыі героі-народнікі! Трыццацігадовы Іван (архітэктар па адукацыі) цяпер кіруе гаспадаркай, якую прыстасоўвае пад агратурызм: восем хат ужо гатовы прыняць гасцей. Зроблена і канцэртная эстрада.

Іван, жонка Марыя і іхняя чатырохгадовая дачка і фэст збіраюцца ладзіць з добрай душой. “Зробім усё, каб свята атрымалася якасным, — запэўніў гаспадар вёскі. — У вольных хатах можна май-

стар-класы рамеснікаў арганізаваць”. Адчуваецца, якія выгоды абяцае абодвум бакам такая супраца? Вось і я пра тое ж.

Свята буракоў у Аюцавічах. Трошкі, на мой погляд, сумнаватая назва. Дый рыфма — не надта добрая. Вось свята баршчу — іншая справа! Адно зразумела: стрыжань сцэнарый такога мерапрыемства — веданне нацыянальнай кухні ды наладжванне здаровага ладу жыцця. Кажуць, той, хто пастаняна есць буракі, на сэрца не хварэе. У дадзенай вёсцы сёлета анансуецца і свята кветак.

Да папярэдняга “харчовага” мерапрыемства лагічна далучаюцца **Свята хлеба ў Малюшычах** і **Свята бульбы ў Ярэмічах**.



маў такіх — дзясяткі, пад іх захоўванне адведзены аж два пакоі дома культуры.

Свята “Зімовыя забавы” ў Варончы. Да ўвагі турыста — зімовыя гульні і калядныя абрады. Трошкі шырэйшае **Уласце ў Луках**. Тут прэзентуюцца абрады ад Калядаў да Масленкі.

І апошні брэнд — **свята “Макоша запрашае”**. Ладзіцца яно ў вёсцы **Раіца**. Макоша, хто не ведае (я не ведаў) — славянская багіня рукадзеля. Шмат майстроў у вёсцы. Так атрымалася, што побач з ёй пасялілася вядомая ва ўсёй краіне саломкапляцельшчыца Вера Салдатава. Давялося пагутарыць і з ёю. Вера Яўгенаўна распавяла, што з задавальненнем правядзе для ахвотных майстар-класы, шчыльна супрацоўнічае з мясцовымі музеем і домам рамёстваў. Напэўна, і гэтае свята будзе асветлена прысутнасцю вельмі неардынарнага чалавека.

“ГРАНТАВЫХ” ГРОШАЙ ПАКУЛЬНЯ

Вось такія адзінаццаць вельмі розных крокаў да ўдасканалвання мясцовай культуры. Шчыра кажучы, я думаў, што палова з гэтых святаў-фэстаў фінансуецца за кошт еўрасаюзаўскіх фондаў. На жаль, не. Начальнік

адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Іна Санчук, якая на гэтай пасадзе зусім нядаўна, таксама гэтым незадаволенна. Кажу, што былі ў свой час спробы паўдзельнічаць у конкурсе праектаў Праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва “Літва — Латвія — Беларусь 2014 — 2020” (ён называўся “Развіццё найноўшых сацыяльных ініцыятыў у Шальчынскай і Карэліцкім раёне ў трансгранічным супрацоўніцтве”). Нават і спецыяліст “па грантах” знайшоўся — з іншага раёна, прапанаваў з афармленнем папер дапамагчы. Але праект пакуль у стадыі еўрасаюзаўскага разгляду. Якім будзе яго далейшы лёс?

Сітуацыя крыху скранулася на пачатку лета, калі мірскія кніжнікі сустрэліся з эстонскімі калегамі — сельскімі бібліятэкарамі з горада Вільяндзі. Дырэктар райбібліятэкі Лілія Арцюх распавяла ім пра дзейнасць аўтабібліятэкі ва ўмовах аптымізацыі. Тыя вельмі здзівіліся. Зацікавіліся эстонцы і платнымі паслугамі. Яшчэ адна падстава для трансгранічнага супрацоўніцтва. Вырашана рыхтаваць заяўку на праект MOST Еўрапейскага саюза для наладжвання прафесійных стасункаў з бібліятэкарамі Вільяндзі. Абяцала дапамагчы ў гэтай справе дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Вольга Папко. Але ж і тут няма поўнай гарантыі паспяховага ажыццяўлення пакуль нязбыўнай мары. Крыўдна ўдвая з той прычыны, што Гродзеншчына, наколькі ведаю, першынствуе ў рэспубліцы па атрыманні грантаў. У Карэлічах што-сьці калісьці яўна ўпусцілі. А такая практыка вельмі спатрэбіцца для далейшага развіцця, скажам, Міра.

У свой час я наведваў лекцыі па, так бы мовіць, грантадаўстве і памятаю, што электронную пошту адпаведных фондаў без праблем можна знайсці ў Сеціве. Галоўнае, правільна ставіць пытанне. Тое ж тычыцца і кансультаў па складанні заявак, праграм ды іншых патрэбных дакументаў. Інакш кажучы, недахоп трэба тэрмінова выпраўляць.

МАЕ ГАДЫ...

Цяпер пра тую акалічнасць, якую на бюракратычнай мове афіцыйных папер называюць “ахоп культуры розных узростаў катэгорый”. Сёе-тое тут мяне вельмі ўразіла. Па-першае, пры кожнай (!) установе культуры дзейнічае цяпер гульнявая пляцоўка для дзяцей, якія пакуль не дачакаліся паездкі на вёску да бабулі ці ў летнік. Раней такога я ніколі не бачыў. Дарэчы, першыя пакоі для дзяцей былі створаны ў биб-

ліятэках менавіта Гродзеншчыны. Вельмі натуральнае развіццё клопату пра будучыню!

Па-другое, у раёне шмат ветэранскіх фарміраванняў. Да прыкладу, салістам ветэранскага хору пры Цэнтры культуры з’яўляецца колішні загадчык адзела культуры Віктар Жучэнка, парада якога і па сёння — на вагу золата. А ў Турцы я пабачыў удзельнікаў суполкі “Ля самавара”, якія адчайна хацелі напаіць мяне гарбатай. Я вам скажу па сакрэце: сярод гэтых кабет сталага веку былі вельмі, як бы гэта выказацца, авантажныя асобы. А ў Ярэмічах! У шкуры зуброў і пантэр з макакамі імкнуліся залезці найперш ветэраны.

А лагічны працяг дзіцячых пляцовак я пабачыў ля Маладзёжнага цэнтры Карэлічаў. Тут для дзяцвы разьрываўся чарговы квэст. І незразумела было, дзе бібліятэкар, а дзе — клубнік. Галоўнае, што ўсе яны працавалі з дзецьмі разам.

Каб я быў бібліятэкарам, у якога ўвесь раён чытае, я стаяў бы пасярод абанемента нерухома як помнік-манумент самому сабе. Калі ж пра ідылічную сітуацыю казаць не выпадае, застаецца хіба рухацца. На Карэліччыне бібліятэкары рухаюцца. Дырэктар райбібліятэкі Лілія Арцюх увесь час не стамлялася нагадваць мне пра гэта. Зрэшты, гэтая рухавасць і сама кідалася ў вочы.

ЗАВ’ЯЗАЦЬ У АДЗІН ВУЗЕЛЬЧЫК

Зноў вернемся ў Мір. Замак застаецца яго перспектывай. Але толькі прасторава-геаграфічнай. Не, рамеснікі раёна, як індывідуальныя прадпрыемствы, маюць права рэалізоўваць свае сувеніры ля замкавых плошчаў. Усе астатнія “рухі” выключаюцца. Таму для раённай і месчковай культуры сівыя муры могуць стаць хіба што пастаянным антуражам для дзеі, якая будзе прыцягваць да сябе турыстаў прыкладна пад такім слоганам: “Пабываць у замку і не наведваць Мір і Карэліцкі раён увогуле — грэх, які немагчыма замаліць”.

У той дзень гандлёвыя рады мястэчка пуставалі. Ужо па дарозе ў Мінск я падумаў: а чаму б іх рэгуляра і з узгадненнем з тураператарамі не запаўняць прадукцыяй тых вёсак-брэндаў, пра якія я пісаў вышэй? Гандляваць можна мёдам, кветкамі, юшкай, рыбай, выпечкай, льянымі вырабамі, буракамі, саломкапляценнем. А вакол зубры з тыграмі будуць шпацыраваць. Мілата! А хто тады з турыстаў адмовіцца праехаць у “прыватную вёску”? Яшчэ раз паўтараю: справа за рэкламшчыкамі ды маркетологамі.

Знаёмцеся!

Калі лётаць, дык у вашых вачах

Вы заўважалі, што разумныя людзі — вельмі падобныя? Не паставай, не тварам, а напайненнем вачэй. Я тут не пра антрапалогію з фізіялогіяй, а пра такія нябесныя катэгорыі як “годнасць”, “сумленне”, “любоў”. У кагосьці ў вачах (незалежна ад іх колеру) — чыстае неба, а ў кагосьці — перабрадзілая балотная жыжка. Гаворка — пра неба, галоўны прытулак крылатых творцаў.



Замест заканчэння

Замацуем. Ідэй — шмат. Грантаўскіх грошай — ні капейкі. Жаданне працаваць — нейтаймоўнае. І праца ладзіцца арцельна.

Ля аўтастанцыі райцэнтры размешчана рэкламная шыльда з родным словам “Культура” (родным нават па шрыфце). Таму я дамаўляюся з кіраўніцтвам, каб у наступны раз, калі выйдзе гэты нумар, разварот пра культуру Карэліцкага раёна быў размешчаны менавіта тут пад кідкай назвай, бачнай адусюль. Па гэтай логіцы аналагічныя шыльды варта ўладкоўваць у кожным раёне.

У Наталлі Мікалаеўны вочы трохі стомленыя, у іх — уся мудрасць чалавека, які працуе не за грошы. У Аксаны Уладзіміраўны — вочы поўныя нябеснага стваральнага агню. Не дзіва: дырэктар Карэліцкага цэнтры культуры і народнай творчасці Наталля Гароднік — настаўніца, загадчык адзела метадычнай работы. Аксана Басюк — яе падначаленая і вучаніца. І яны вельмі падобныя ды прыгожыя.

Чаму гаворку вяду пра дзвюх адразу? Гэта просьба начальніка адзела ІРКСМ Карэліцкага райвыканкама Іны Санчук. Маўляў, такім чынам мы і пра пераемнасць мясцовых культурна-выхаваўчых традыцый слова важкае скажам. А я і не меў нічога супраць. І арыгінальна, і лагічна. Настаўнік, які робіць усё для таго, каб яго пераўзышоў ягоны вучань. Дзе вы бачылі большае высакародства?

Яны абедзве — немясцовыя. Гароднік — з Любанскага раёна, гэта Міншчына. Басюк — з Лунінецчыны, што ў Брэсцкай вобласці. Размеркаваліся пасля ўніверсітэта культуры і засталіся тут. Аксана толькі-толькі перастала быць маладым спецыялістам. Але муж ужо будзе ў Карэлічах дом. Так што самыя мясцовыя ўжо.

Усе пытанні, звязаныя з праектнай дзейнасцю, пошукам брэндаў, арганізацыяй планава-шараговых мерапрыемстваў Наталля Мікалаеўна і Аксана абмяркоўваюць разам. Практыка — і ёсць навучанне. Штодзённае і карпатлівае навучанне — і ёсць спасціжэнне прафесіі, дзе не рукамі, а толькі крыламі.

Да прыкладу, сёння Гароднік і Басюк з усіх бакоў узважваюць будучы ільнофэст у Бельях Лугах. Хвалююцца, наколькі раскрыюцца ў жаданні дапамагчы Радзюкевічы, наколькі запамінальным атрымаецца мерапрыемства. Тут, сапраўды, сем, а то і болей разоў варта адмераць і не рэзаць пасля, а даць ідэй прарасці. Так садавод падбірае глебу, дбае пра хуткі рост яе ўрадлівасці, рыхтуе саджанец... А потым усе здзіўляюцца, як непрыкметна вырас гэты шыкоўны сад?

Перажываюць жанчынкі, што пра іх Рагін напіша. Усё нармальна: хваляванне — звычайны стан сапраўднага работніка культуры. Яны стараюцца, я — таксама. Пакрыўдзіць фальшывай нотай проста. Зразумець ды падтрымаць — значна цяжэй. Даруйце, што не заўжды атрымліваецца. Палётаем!

На здымку:

У Наталлі Гароднік і Аксаны Басюк крылаў на гэтым фота не заўважна, бо жанчыны стаміліся пазіраваць і на час выключылі здольнасць тварыць. Партрэт атрымаўся дзесьці на дваццатым кадры. Але секунды творчы крылаты ўзмах камеры так і не здолела зафіксаваць. Механіка не мае нічога агульнага з натхненнем.



Не паспеў я прыехаць з Карэліччыны, як наша тэлебачанне паведаміла, што археолагі даследуюць у гэтым краі рэшткі драўлянага сярэднявечнага замка часін Вялікага княства Літоўскага. Знойдзены посуд, манеты, кафля і (дзіва дзіўнае!) нават музычныя інструменты. Вёска, побач з якой зроблена адкрыццё, так і не была названая. Я звязаўся з дырэктарам Карэліцкага цэнтру культуры Наталляй Гароднік. Яна і распавяла, што раскопкі вядуцца ля вёскі Беразавец. Што ні кажы, Карэліччына — раён замкаў! Цікава, як будзе называцца праект мясцовых работнікаў культуры, звязаны з культурным развіццём гэтага кутка Гродзеншчыны?

Яўген ПАГІН

Быў бы рыцарскі бой, а дама сэрца знойдзецца

Месціслаўшчына рыхтуецца да чарговага “Рыцарскага фэсту”. Свята сярэднявечнай культуры пройдзе 4 — 5 жніўня. Да ўдзелу запрашаюцца мастакі, рамеснікі, адукацыйныя цэнтры, творчыя майстэрні. У склепе Кармяліцкага касцёла запланавана правядзенне квэсту “Тайны рукапісу”. У вежы-данжон на Замкавай гары будзе дзейнічаць выстава зброі.

Пра скарбы Месціслаўшчыны (у тым ліку — пра залаты дукат) распавядзе экспазіцыя з фондаў мясцовага музея, якая размесціцца на археалагічным раскопе. Можна прыняць удзел у паляванні на вядзьмарак. Запланавана праца кірмаша, выступленні вулічных тэатраў і музыкаў. І, безумоўна, ахвотных чакаюць рыцарскія баі. Тачыце мячы, воі!

Прайшло свята Пятра і Паўла. Здаўён павялося: каб быў добры ўраджай, 12 ліпеня ніхто ў полі не працуе. Вось што піша на гэты конт дырэктар Навагрудскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская: “У аграгарадку Пятровічы адбылося тэатралізавана-абрадавае свята “Пятроўскі вянок”. Спачатку была служба ў царкве. Потым прыбіралі воз і абяздзілі вёску. А гаспадыні ўжо былі гатовыя да сустрэч, вішаванняў, песень, падарунка ў выглядзе вянка, які трэба закінуць на дах дома. Гчым даўжэй ён там праляжыць, тым лепей будзе ўраджай і мацней здароўе. Так што кожны падворак быў прыбраны, упрыгожаны і пахі кулінарных вынаходстваў луналі над вёскай. Пасля ўсе сабраліся на тэатралізацыю “Нек раз у Пятроўдзень”. Аканцэрт падрыхтавалі калектывы Пятровіцкага і Брольніцкага СДК ды Бенінскага сельскага клуба”.

Загачык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ганцавіцкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Таццяна Маляўка распавяла пра вельмі важны для яе праект, распачаты яшчэ летась. У ёй браў удзел ансамбль

назваецца ён “Вартыя памяці людской...” Зразумела, што гаворка — пра захаванне імёнаў тых землякоў, хто ствараў гісторыю Ганцавіцкага краю. Бібліятэкары па

народнай песні “Жыгніца” аграгарадка Кракоўка.

У расійскім Кургане прайшоў 46-ы Усерасійскі вакальны і музычны конкурс. Выхаванцы настаўніка Наталлі Латышавай (ДШМ № 3 Барані) паказалі неблагія вынікі. Дыпломы лаўрэатаў атрымалі: першай ступені — піяністка Паліна Пастагова, трэцяй — піяністка Вікторыя Лапцінская. Лаўрэатамі першай ступені сталі цымбалісткі згаданай школы Ганна Мамантава і Ганна Карповіч. Дзяўчаты займаюцца ў класе

разам мясцовыя работнікі культуры прысвяцілі мерапрыемства хлеба. Прэзентаваліся вырабы з мукі кожнага падворка. Кожная вуліца трымала творчую справаздачу. А ў аграгарадку Соля, піша Галіна Крацянок, ДК прэзентаваў свята “Аграгарадок шчаслівых сем’яў”. Гаворка ішла пра творчыя захапленні. Былі прадстаўлены жывапіснае, кулінарнае, рамесніцкае мастацтвы.

Дзіцячы інструментальны ансамбль “Менестрэлі” Ракаўскай школы мастацтваў

гадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу і работы з фондам Алена Огер, — унікальны па суадносінах колеру і фактуры, па стылістыцы і майстэрстве выканання. Цацкі і лялькі калекцыі сапраўды выглядаюць казачнымі персанажамі.

У аграгарадку Белугорна Дзятлаўскага раёна прайшло свята біліноў, якое стала часткай раённага праекта “Дбайных людзей славім — вяслую гадзіну бавім”. Арганізатары нагадалі гасцям, што блін — сімвал цяпла і ўрадлівасці. У канцэрце прынялі ўдзел ра-

у Жупранах, што на Ашмяншчыне. Дырэктар мясцовай клубнай установы Настасся Кеда загадзя паклапацілася пра рэкламу мерапрыемства. І тэма свята была вызначана вельмі канкрэтна — “Душы запаветны куток!” Цёплае слова і музычны падарунак знайшліся для кожнага жытара. Як паведамілі ў аддзеле метадычнай работы Ашмянскага раённага цэнтру культуры, канцэртны складнік мерапрыемства забяспечылі вакальны гурт “Рабінюшка” і артысты аграгарадка Алена



драбніцах збіралі інфармацыю, гутарылі са сведкамі, адшуквалі фотадакументы. Так з’яўляліся замалёўкі-нарысы, якія і склалі аснову аднайменнага зборніка, які сёлета пабачыў свет. Сярод шаснаццаці артыкулаў — расповеды пра старшынню калтаса імя Сяргея Кірава Міхаіла Кунцэвіча, фельчара Чудзінскай бальніцы Сцяпана Барсукевіча, дырэктара Вяліка-ругоўскай школы Уладзіміра Муху. Але работа над рэалізацыяй праекта працягваецца і сёлета. Так што зборнік павялічыцца ў памерах значна.

Навіна ад аддзела метадычнай работы Ашмянскага раённага цэнтру культуры. У Гудагайскім касцёле трыццаць гадоў служыць Богу і людзям айцы Казімір і Леонард. З гэтай нагоды перад святыняй адбылася ўрачыстасць. У ёй браў удзел ансамбль

настаўніка Жаны Жыхаравай, канцэртмайстар — Наталля Латышава.

Алея сяброўства, распавядае Андрэй Струнчанка, з’явілася ў цэнтры Мазалава (Віцебскі раён) у пазамінулым годзе як сімвал згоды, адзінства і міру ў межах сацыякультурнага праекта “Дыялог народаў і культур”. Сёлета замужня студэнты з Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Пятра Машэрава і ветакадэміі, а таксама мясцовыя моладзь ды ветэраны працягнулі акцыю “Алея сяброўства” і добраўпарадкавалі населены пункт.

Дырэктар Смаргонскага раённага цэнтру культуры Галіна Крацянок распавядае, што жыхары аграгарадка Сінькі і навакольных вёсак сталі ўдзельнікамі “Свята беларускіх гаспадынь”, якое ладзіцца тут другі год запар. Гэтым

(кіраўнік — Кацярына Дварэцкая, канцэртмайстар — Кацярына Сеніна) атрымаў Гран-пры на XVI міжнародным фестывалі “Калейдаскоп талентаў. Лета 2018” у горадзе Жывец (Польшча). Усяго ў фэсце бралі ўдзел больш за 90 салістаў і калектываў з Латвіі, Украіны, Эстоніі, Расіі, Беларусі. У гала-канцэрце лаўрэатаў удзельнічалі не толькі “Менестрэлі”, а і вучаніца першага класа блок-флейты Ракаўскай школы Дзіяна Дробыш (настаўнік Павел Дварэцкі), якая заняла першае месца ў катэгорыі “Дэбют”.

“Лячэная казка Ірыны Панок” — так называецца выстава, якая дзейнічае ў чытальнай зале Бераставіцкай раённай бібліятэкі. Ірына Панок вырабляе лялькі з воўны, ласкутнага шшыцца, нават з ваты. Кожны твор, піша за-

ённыя артысты Алеся Чурай, Дар’я Вабішчэвіч, Андрэй Добыш, Таццяна Загорцава, Людміла і Аляксандр Баклушыны. Не абышлося, натуральна, і без дэгустацыі біліноў — са згущаным малаком, мёдам, маслам, мачанкай. Паведаміла пра брэндавае свята Настасся Голуб.

Мітынг, прысвечаны дню вызвалення горада, прайшоў у Ашмянах. Кацярына Рудзкі распавяла пра тое, што ў раёне цяпер жывуць толькі восем ветэранаў вайны: Таццяна Мягкова, Станіслаў Бралкоўскі, Браніслаў Шагідзевіч, Зінаіда Заблоцкая, Юсіф Прыгодскі, Уладзімір Лашкевіч, Эдуард Сарока і Казімір Заблоцкі. Ушанаванне вызваліцеляў адбылося ў гарадскім парку ля помніка загінулым воінам.

Дзень калектыва адпачынку аграгарадка прайшоў

Лаздзін і Іван Манчак.

Мастацкі кіраўнік Курывіцкага (Гродзеншчына) цэнтру вольнага часу і культуры Ларыса Траян паведаміла пра свята вяслых вазкоў. Аналагаў яно не мае, а ў аграгарадку Курывічы ладзіцца другі раз. Парад “вяслых вазкоў — чатыры колы” — надзвычай маляўнічы. Вось едуць з кірмашу дзед ды баба, што накупілі цэлы кош смакатаў для ўнукаў. А вунь Марыска ды Ясік — героі беларускіх казак. Адмысловы вазок і ў пана Адольфа Быкоўскага.

На здымках:

- 1 Вяслыя вазкі з Мастоўшчыны.
- 2 У Бераставіцы такія лялькі вырабляе Ірына Панок.
- 3 Свята біліноў на Дзятлаўшчыне.
- 4 Удзельнікі акцыі “Алея сяброўства” ў Мазалаве.

Момант гульні

На мінулым тыдні ў Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы завяршыліся X Сусветныя харавыя гульні. Беларусь сёлета была там прадстаўлена толькі ў судзейскім калектыве — у якасці члена журы амаль два тыдні правяла на музычнай Алімпіядзе наш дырыжор Інэса Бадзьяка. "К" сустрэлася з ёй адразу па вяртанні з афрыканскага кантынента.

Вераніка МОЛАКАВА

Инэса Міхайлаўна — загадчык кафедры харавога дырыжыравання Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і мастацкі кіраўнік студэнцкага хору кансерваторыі, да-

У некаторых краінах спевакі плацяць прафесійнаму дырыжору, каб ён з імі працаваў. У гэтым сэнсе мы пакуль зусім у іншай сітуацыі — самі шукаем працу і спрабуем ствараць калектывы. На гульні можа падаць заяўку любы хор. Судзіям часам было вельмі складана. Вось як параўнаць, калі прадстаўлены розныя школы і нацыянальнасці? Прыязджаў хор з Індыі, з Ямайка. Складана нават уявіць, што ў іх манадзейнай культуры ёсць харавое гучанне.

ЯК ГЭТА АДБЫВАЕЦЦА

— У спаборніцтва ёсць дзве асноўныя формы — ад-

наваецца інтанацыя, адпаведнасць партытуры, гук, агульнае мастацкае ўражанне і гэтак далей. Ты прыязджаеш і прытрымліваешся ўсім зразумелых правілаў. У выніку дырыжор кожнага калектыву-ўдзельніка атрымлівае аркуш, дзе пазначаны адзнакі кожнага члена журы.

Атрымаць запрашэнне судзіць харавы конкурс можа спецыяліст, які падтрымлівае сувязь з Interkultur — праз майстар-класы, выступы, іншыя фестывалі. Сёлета ў журы з'явілася некалькі новых чалавек, але некаторыя працуюць ужо на восьмьох гульнях. І гэта людзі, прысутнасць якіх павышае статус спаборніцтваў. Для любога

ным маштабе часам важней даць пяць залатых медалёў, каб узровень харавога мастацтва ў краінах-удзельніцах быў падтрыманы, каб СМІ распаўдалі пра гульні там, куды прывязуць гэтыя медалі, каб дырэктар, напрыклад, не змяніў кіраўніка хору, не ўбачыўшы аддачы ад укладзеных у спаборніцтва сродкаў.

ЧАМУ АФРЫКА

— Гарды і рэгіёны самі выказваюць жаданне прывесці гульні ў сябе. У выніку прымаецца заяўка, з якой бачна, што прапанавана месца рэальна можа прыняць у сябе такое маштабнае мерапрыемства. Цвана — афрыканскі рэгіён, які выступіў ініцыятарам правядзення харавых гуляў на сваёй тэрыторыі, бо там нацыянальных харавых фестывалаў і конкурсаў шмат, а ўвагі да іх — мала. Алімпіяда — магчымаць прыцягнуць увагу дзяржавы да харавога мастацтва ў Афрыцы. Адкрыццё і закрыццё праходзіла на вялікай Сан-Арэне. Астатнія

ЦІ ЗАДЗЕЙНІЧАНА БЕЛАРУСЬ

— Гэта мае другія гульні менавіта ў якасці судзі, а ўвогуле трэцяя, было шмат іншых лакальных конкурсаў Interkultur, — кажа Інэса Бадзьяка. — Па два беларускія калектывы ўдзельнічалі ў Алімпіядзе ў Рызе і ў Сочы. Хары невялікія, таму, напэўна, спевакі змаглі дамовіцца і заплаціць за ўдзел і жыллё. Я ўсім кажу: "Збірайце грошы, ездзіце адпачываць з адкашчымі мэтамі — гэта прынесе вам сяброў, будучае і сэнс існавання ў прафесіі". Але пакуль бачу такую праблему — на што людзі гатовы папраціцца. Не ўсе фестывалі могуць браць на сябе выдаткі, таму для ўдзелу ў гульнях трэба шукаць фінансавую падтрымку. Важна, каб дырыжоры, спевакі, кампазітары думалі пра тое, што мы частка харавога свету. Мы можам прадстаўляць краіну на годным узроўні!

Пакуль атрымліваецца, што ідэя ўдзельнічаць у Сусветных харавых гульнях і глядзець, што адбываецца за

Паўсюль людзі вырашаюць свае праблемы і такія ж, як у нас: у мяне калектывы, я хачу яго вывесці, змагаюся з адміністрацыяй — школьнай, універсітэцкай, заводскай... Паўсюль узнікае такі момант: а навошта нам гэты хор? Толькі як патлумачыць, што адзін чалавек — канцэртмайстар ці дырыжор — вырашае праблему сотні і больш. Таму што чалавек, які выходзіць у хоры, выходзіць і іншых вакол сябе. Мне хацелася б, каб у нас былі ўрокі менеджменту ці валанцёрскія летнікі, дзе вучылі б працаваць у камандзе. Што мы і спрабуем рабіць разам з актыўнымі музыкантамі, дырыжорамі і харавікамі, арганізаваўшы Беларускаю асацыяцыю харавых дырыжораў. Паўтары гады аб'ядноўваем калег, выходзім пэўны тып мыслення, працуем над менавіта калектывным вырашэннем ідэй у сваім асяроддзі.

Маё дзяцінства звязана з тым, што мы з школьным хорам увесь час кудысьці ездзілі. Разам з намі выступалі і хары фабрык і заводаў. Розныя



Инэса Бадзьяка (злева) з іншымі членамі журы.

цэнт, старшыня Беларускай асацыяцыі харавых дырыжораў і член Сусветнай харавой рады міжнароднай арганізацыі Interkultur, якая з 2000 года і займаецца гульнямі.

ШТО ГЭТА ТАКОЕ

Харавая Алімпіяда праводзіцца раз на два гады. Упершыню яна адбылася ў аўстрыйскім Лінцы. Затым хары з усяго свету з'язджаліся ў паўднёвакарэйскі Пусан, нямецкі Брэмен, кітайскі Сямьнь, Шаосін, аўстрыйскі Грац, Цынцынаці ў ЗША, Рыгу, Сочы. Сёлета спевакоў больш чым з 60 краін прыма-ла гарадская акруга Цвана, на тэрыторыі якой знаходзіцца сталіца ПАР — Прэторыя.

34 па 14 ліпеня журы ацэньвалі выступы каля 300 калектываў (у складзе самага вялікага з іх — 141 чалавек). Усе ўдзельнікі размеркаваны па 27 розных катэгорыях — дзіцячыя хары, юнацкія, універсітэцкія, камерныя, жаночыя, мужчынскія, змяшаныя, хары 55+, джаз, госпел, фальклор і іншыя. Арганізатары гульні ў падлічылі, што калі б без перапынку спявалі толькі канкурсанты, то іх агульны канцэрт доўжыўся б чатыры з паловай дні!

ХТО ТАМ СПЯВАЕ

— Удзельнікі — толькі аматары. У асноўным, харавы рух у свеце і складаецца з аматарскіх калектываў, — тлумачыць Інэса Бадзьяка. —

крыты конкурс і чэмпіёнскі. Пры ўмове, што калісьці калектывы браў удзел у нацыянальным фестывалі ці якой-небудзь падзеі Interkultur (а іх штотымся праводзіцца вельмі шмат) і атрымаў медаль, ён мае права выступіць у чэмпіёнскім конкурсе. Калі хор не мае вопыту ці разумення, што не даюць да чэмпіёнскага ўзроўню, спявае ў адкрытым. Ёсць магчымаць асобна выступіць перад журы, каб атрымаць рэкамендацыю, у якім конкурсе лепш удзельнічаць. Падчас гуляў калектывы можа выбраць дырыжора, які потым працуе з хорам гадзіну над адпаведным творам.

Усе выступаюць па раскладзе. Звычайна гульні выглядаюць прыкладна так — цырымонія адкрыцця, адзін конкурс, яго закрыццё, зноў адкрыццё, другі конкурс і ўзнагароджанне. Гледачы набываюць на выступы білеты.

ХТО СТАВІЦЬ БАЛЫ

— Каманда журы сёлета складалася з 48 чалавек, якія прадстаўлялі каля 30 краін. Мы працавалі амаль два тыдні, мяняліся паміж сабой, звычайна судзіў яшчэ больш. У членаў журы былі свае сакратары, якія прыносілі і забіралі ўсе бланкі з адзнакамі, каб не ўзнікала ніякай блытаніны. Для кожнай катэгорыі ўдзельнікаў распрацавана дакладная бальная сістэма, па якой ацэ-



хора вельмі ганарова бачыць у журы аднаго з паважаных і ўплывовых людзей сваёй краіны.

ХТО ПЕРАМАГАЕ

— Чэмпіёнам у сваёй катэгорыі называецца толькі адзін калектывы, але астатнія могуць атрымаць золата, срэбра і бронзу. Бальная сістэма дазваляе прысудзіць золата пры розным выніку, то бок, шанс яго атрымаць ёсць у некалькіх хароў. І гэта працуе на агульную ідэю.

Калі мы перамаглі са студэнцкім хорам у Гуаньчжоу — у адной намінацыі ўзялі золата і былі трэція па спісе па балах — музыканты з нашых колаў казалі: "Яны не перамаглі, бо толькі трэція". З аднаго боку, гэта недасадна. З іншага — за іздасць. Але жыццё існуе не толькі ў Беларусі, і ў сусвет-

выступы — у цэрквах і ўніверсітэцкіх залах Прэторыі. Яе ўніверсітэт найлепшы на афрыканскім кантынэнце. Яму ж 110 гадоў. Ён прыватны, мае высокі статус. У студэнцкіх гарадках — фантастычныя краевыды, вялікія будынкі са сталовымі і кафетэрыямі. Усё арганізавана ў зручную прастору, якая не ламае прыроду. Паўсюль — выслоні Нельсана Мандэлы.

Наступныя гульні адбудуцца ў 2020 годзе ў Фландрый. Не ў Бельгіі, а менавіта ў яе канкрэтным рэгіёне. У Цване ўжо адбылася перадача сцяга, цырымонія прадстаўлення краіны і месца наступных спаборніцтваў. То бок, ужо праведзена вялікая работа — падрыхтаваны відэамаатэрыялы, ёсць пэўныя дамоўленасці, рыхтуюцца месцы для выступаў, гасцініцы

межамі Беларусі, не цікавіць людзей ці яны баяцца складанасці і гатовыя вырашаць толькі лакальныя пытанні. Але ўдзел у падобных мерапрыемствах — магчымаць убачыць іншыя рэчы і потым рэалізоўваць іх у сябе.

Мая мара — прывесці які-небудзь з фестывалаў Interkultur да нас. Але для гэтага тут мусіць быць створана свая каманда. Мара многіх харавікоў — адраджаць такія конкурсы і фестывалі ў нашай краіне. Яны былі! Памятаю, як прыязджала з Віцебска ў Мінск на Рэспубліканскае свята дзіцячай песні, якое арганізоўваў Віктар Роўда — поўная зала дзяцей з усіх абласцей і мы спяваем разам. Вяртаецца "Харавое веча", але яго трэба праводзіць не на вуліцы, дзе многае губляецца.

Я шмат езджу і бачу, хачу дзяліцца гэтым вопытам.

Больш за ўсё па колькасці медалёў на Алімпіядзе-2018 вылучыліся хары Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі, Кітая, Расіі, ЗША і Германіі.



Неспадзяванак на апошнім “Славянскім базары ў Віцебску” было няма. Адною з іх для многіх глядачоў стала прымеркаваная да фэсту выстава інсцігнага жывапісу мастака Сяргея Каваля з вёскі Якімава Слабада. “Проста шыкоўна!” — коратка выказаў пра яе свае ўражанні небезьведомы ўсім Уладзімір Пракапцоў.

УНУТРЫ КАРЦІНЫ

Гэты “самавук з правінцы” ўжо паспеў стаць удзельнікам арт-праекта Zabor, пабываць са сваімі карцінамі ў Парыжы, зладзіць персаналкі не толькі ў светлагорскай галерэі “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава, але і ў Гомельскім палацава-парковым ансамблі Румянцавых-Паскевічаў і нават у Нацыянальным мастацкім музеі. Болей за тое — не маючы спецыяльнай адукацыі, ён нядаўна ўступіў у Саюз беларускіх мастакоў. Шчаслівымі ўладальнікамі яго карцін сталі патрабавальныя аматары жывапісу Расіі, Германіі, Бельгіі, Францыі, Англіі. Літаральна надоечы я даведаўся, што некалькі жанравых твораў Сяргея экспануюцца ажно ў Кітаі.

І вось, выстаўка на радзіме Шагала, сціпла названая “Вясковья фантазіі беларуса Каваля”. Тэматычны дыяпазон яе самы разнастайны — куды шырэйшы за побыт у вёсцы. Меркаваць пра гэта можна нават па назвах карцін: “Ясь і Яніна”, “Старыя Шацілкі. Покліч вясны”, “Стары Бабруйск. Прадаецца хата. Дзяльба”, “Чатыры стыхі, ці Выкраданне Еўропы”, “Сенажаць. Адпачынак”, “Напалеон і Жазэфіна”, “Выпадковая сустрэча Шагала і Пракапцова ў Віцебску”, “Вясковья вяселле”...

Зрэшты, і фантазіямі ўсе 26 выстаўленых работ называць чамусьці не хочацца. Яны рэальныя сваёй казачнай будзённасцю. За сюжэтамі Сяргею Кавалю, можна сказаць, нават з хаты выходзіць не трэба.

І дзіўна чужы, калі гэтую яркую маляўнічасць называюць прымітывізмам, падсвядома думаючы пра прымітывы. Ды і “беларускім Пірасмані” лічыць нашага самабытнага жывапісца наўрад ці варта. А вось вясковым мастаком ён — ці то жартам, ці то ўсур’ез — нярэдка і сам сябе называе.

Асноўную экспазіцыйную плошчу займаюць чатыры феерычныя і захапляльныя карціны, якія ўжо ўвайшлі ў фонд Нацыянальнага мастацкага музея. Амаль чатырохметровыя па шырыні і двухметровыя па вышыні, яны прысвечаны ўлюбёным у народзе святам — Калядам, Вялікадню, Купаллю... І падлюцца нават яшчэ большымі па сваім маштабе! Быццам



Казачная будзённасць вясковага мастака

само паветра вакол становіцца іх працягам, а ты — унутры прасторы гэтых карцін.

Менавіта так я адчуваў сябе, калі Сяргей упершыню паказваў іх нам у двары сваёй хаты, развесіўшы не толькі на яе сцяне, але і на плоце. Доўга стаяў тады ў велікодным асяроддзі казачных рэалій. Даўнімі знаёмымі адчуў раптам гаспадара і гаспадыню. Па-народнаму ярка апрапу-

раў. Па іх няцяжка заўважыць творчую ўлюбённасць Сяргея Каваля ў маляўнічую казачнасць Марка Шагала. Вось чаму ён не хавае сваёй усхваляванай радасці ад выставы на радзіме сусветна вядомага мастака, арганізаванай па ініцыятыве Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі і кіраўнічай кампаніі “Зубр Капітал”.

асабліва такой мастацкай творчасці. Да яе нярэдка звярталіся і мэтры прафесійнага мастацтва, творча імітуючы тое, што ім здалося цікавым.

Вось чаму творы Сяргея Каваля адразу ж звярнулі на сябе ўвагу на адной з калектыўных выстаў работ мясцовых мастакоў у галерэі “Традыцыя”. Яго “Дзяўчынка з яблыкамі” і “Хлопчык з дзі-

каванню, нібы любімым яго мастаком абавязкова павінен быць Пірасмані, Сяргей сваімі настаўнікамі лічыць Іераніма Босха і Пабла Пікаса. Гэта пры тым, што ён не толькі тэматычна, але і духоўна, усёй сваёй сутнасцю ўваасабілае народнае стаўленне да выяўленчага мастацтва. Таму і нядзіўна, што шматлікія яго творы (а яны вельмі прасторавыя) прысвечаны сялянскаму жыццю, побыту. Неяк сапраўды па-дзіцячаму шчыра перадае ён уласнае адчуванне роднай прыроды, дакладней, гармоніі з ёю.

Яго вясковья фантазіі вельмі рэалістычныя, хоць і стылізаваныя. Мне даводзілася чуць ад аўтара іменны тых, каго мы бачылі на карцінах. Аднак майстэрства вольнай, нязмушанай кампазіцыі ў кожнай з іх проста захапляе. І, тым не менш, адчуваецца менавіта тая цэласнасць, якую нельга парушыць. Мініяцюрныя героі яго твораў, здаецца, надзелены толькі ім уласцівымі лёсамі, характарамі, — так і хочацца сказаць, ролямі, якія яны “выконваюць” у той ці іншай карціне. Варта штосьці змяніць — і знікне ўся сутнасць задумы і яе ўваасаблення. Пазбаўся аднаго з герояў — і рассыплецца ўсё. А якая непасрэднасць, шчырасць, воля! Быццам не напісана, а выдыхнута чыстымі, адкрытымі фарбамі. Рэдкія ўмоўныя цені толькі пацвярджаюць гэта.

Было б, аднак, наіўным лічыць яго наіўнае мастацтва адсланёным ад усіх і ўсяго. Не толькі Пірасмані, але і шматлікія іншыя знакамітыя мастакі прыгавораюцца, калі гарташ каталог “Святло і цені”. Гэтага не хавае і сам Сяргей. Вось некаторыя назвы яго карцін, якім ён надае адмысловую асацыятыўную значнасць: “Гутарка з прыяцелем Моцарта”, “Падарожжа ў нікуды” (інтэрпрэтацыя карціны Сальвадора Далі “Аптэкар



тыя, яны сядзяць на лаве побач з кошчыкам фарбаваных як, паклаўшы адпачываць на каленах стомленныя рукі. А з двух бакоў набліжаюцца да вяскоўцаў таксама святочна яркія певень і курыца, на якіх упэўнена едуць юнак і дзяўчына, гарэзліва падняўшы над сабой гатовыя сутыкнуцца велікодных яйкі. Ці не жаніх і нявеста? Людзі, як птушкі, на дрэвах. Кураняты, якія толькі што адкінулі шкарлупіне. Святар, што лічыць асвятляць велікодных ласункі. Бусел, які нясе ў дзюбе спавітае немаўля. Воблачная царква, якая ўсплывае з аблокаў. Не, дэталева пераказваць гэта нельга — усё надзіва цэласна і непадзельна.

Прадстаўлены на віцебскай выставе і цыкл “Вясковья мастак”, які належыць адной са сталічных галерэй. Ёсць творы з прыватных збо-

БОСХ РАЗАМ З ПІКАСА

Даўно ведаю Сяргея. І кожны раз, сустракаючыся з ім, міжволі думаю: сапраўдны мастак заўсёды захоўвае вернасць свайму дзяцінству, што надае яго творам ту першаснасць светаадчування, без якой проста немагчыма ўявіць сапраўднае выяўленчае мастацтва. Асабліва гэта тычыцца жывапісцаў, якія выяўляюць яго інсцігны ўласцінасці. Нічога крыўднага ў гэтым азначэнні няма. Менавіта яны сінтэзуюць традыцыйную народную творчасць і тое, што лічыцца наіўным рэалізмам. Імкненне да прастаты, але не да спрошчанаці, лаканізм выяўленчых сродкаў, яркая расфарбоўка, разлічаная звычайна на зрокавы эффект, тлумачальныя надпісы. Гэта далёка не поўны пералік

цячага дома” глядзелі на нас усёй сваёй існасцю. Мастак здолеў сказаць гэтымі сюжэтным партрэтамі нават штосьці большае, чым увасобіў фарбамі. Нешматкаляровым, стрыманым каларытам ён перадаў не толькі вонкавы, але і ўнутраны драматызм маленькіх герояў.

Гэта былі першыя яго творы, з якімі пазнаёміліся светлагорцы. Мне ж давялося бачыць шыкоўны каталог “Святло і цені”, выданы міжнародным аўтамабільным холдынгам “Атлант-М”. З яго і даведаўся жыццярэй мастака. А ён зусім нетыповы. Нарадзіўся ў 1960 годзе, вучыўся ў інстытуце народнай гаспадаркі, затым працаваў будаўніком, грузчыкам, шафёрам... Вярнуўся ў родную вёску з Мінска, дзе прайшлі дзве яго персанальныя выставы.

Насуперак агульнаму мер-

з Фігероса, які не шукае абсалютна нічога”, “Першы снег. Сон Пірасмані ў “Райскім садзе” Босха”, “Падарожжа Хуана Міро і Пабла Пікаса ў Афрыку”. А таксама згадваюцца такія знакамітыя мастакі, як Сар’ян, Мадзільяні, Суцін. Ён піша копіі твораў Цімура Судзана, Масанобы, не забывае Шэкспіра і Хэмінгуэя, прысвечвае свае творчыя фантазіі Анры Мацісу. Асацыятыўная маштабнасць відавочная.

НАПЕРАДЗЕ — АДЫСЕЯ

Майстэрства Сяргея Каваля настолькі натуральнае, што застаецца незаўважным. А гэта яркае сведчанне сапраўднай таленавітасці. Асабіста

мне здалося, нібы шматлікія яго карціны існавалі заўсёды. Так я думаў, калі ўзіраўся ў “Калядную ноч”, “Сны майго горада”, “Райскі сад”, эскіз табелена “Венецыя”, “Касмічную адысею”, у партрэты жанчын розных краін свету.

Куратар віцебскай выставы мастацтвазнаўца Ірына Кандрасенка кажа пра Сяргея Каваля: “Ён літаральна прасякнуты духам дзіцячай творчасці. На яго палотнах шмат персанажаў, якія могуць быць цікавымі як дарослым, так і дзецям. Хутчэй — апошнім...” Не толькі яна лічыць, што дзякуючы карцінам мастака з Якімавай Слабоды патрабавальная віцебская публіка зможа далучыцца да сапраўды шагалаўскага адчування жыцця.

Чамусьці зноў прыгавораю, як разглядалі ў двары яго хаты велізарныя шматфігурныя кампазіцыі. І зноў думаю пра тое, што наймаверна цяжка іх пісаць у сціснутай прасторы сціплага сельскага пакоя. Чаму б не выдзеліць прызнанаму мастаку — і, дарэчы, члену прафесійнага творчага саюза — нейкае прыдатнае для майстэрні памяшканне ў той жа Якімавай Слабодзе?

Але я, здаецца, адхіліўся ад адчування сенсацыйнай радасці за нашага таленавітага земляка, выстава якога адкрылася 12 ліпеня ў Віцебску. Сяргей Каваль жыве планамі на будучае, падзяляючы сваю творчасць на чатыры перыяды: “Забываць казкі”, “Псіхалогія рэалізму”, “Духовны канібалізм”, “Касмічная адысея”. Куды тая адысея прыгаворае — пакажа час. Зрэшты, рэаліі ўжо і цяпер пераканаўча сведчаць, што многія нашы ўяўленні пра “вясковья” мастацтва і прымітывізм не адпавядаюць сапраўднасці.

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ

Храм, які яны ўратавалі

Першая асацыяцыя з вёскай Мядзведзічы, што ў Ляхавіцкім раёне — гэта, вядома ж, касцёл. Велічны храм у гонар святых апосталаў Пятра і Паўла размешчаны на пагорку, узвышаючыся па-над усім наваколлем і здзіўляючы турыстаў сваім характаром. А між тым, гэтая святыня была збудавана рукамі саміх вясцоўцаў. Яны ж яе і ўратавалі потым ад спусташэння і руінавання, якога не пазбеглі многія беларускія храмы. Таму гісторыя гэтага касцёла — унікальная.

Калі мне было гадоў дзесяць, мы ездзілі сюды на роварах з суседняй вёскай на падрыхтоўку да Першай Камуніі. Дарога да касцёла заўсёды здавалася вельмі доўгай. Але назад вярталіся чамусьці з пачуццём лёгкасці і радасці. Вось так, яшчэ ў дзяцінстве, Бог даваў сілы для жыццёвага падарожжа. Муры касцёла ратавалі ад спёкі летам, а ў халодныя зімы, падчас пастэркі перад Божым Нараджэннем, выпрабавалі на трываласць.

Дзве калоны дзяцей уздоўж касцёла, у дзяўчынак белыя сукенкі і вяночкі на галовах, хлопцы, як і патрэбна, у строгах чорна-белых уборах. Мы першы раз прымаем Цела Хрыста ў Мядзведзічах... Светлы, незвычайны дзень, які назаўсёды застанеца ў памяці.

GLORIA DEO!

Паводле звестак польскага даследчыка Ежы Ахманьскага, гісторыя парафіі ў Мядзведзічах распачалася яшчэ ў 1483 годзе. Мясцічка тады належала Віленскаму біскупству. Спачатку пабудавалі мураваны храм, але падчас нашэсця татароў ён быў спалены. На яго месцы ў XVI стагоддзі паўстаў драўляны касцёлчык. Але ў 1886 годзе ён быў зачынены царскімі ўладамі — як і многія іншыя касцёлы на Беларусі.

Але мясцовыя жыхары мужна адстойвалі сваю святыню. Некаторыя вернікі нават ездзілі ў Пецярбург прасіць у цара дазволу адкрыць касцёл. Доўгі час намаганні не мелі плёну, але жыхары мясцічка праяўлялі настойлівасць. І ўрэшце 11 лістапада 1905 года, на хвалі лібералізацыі, касцёл быў вернуты вернікам.

На месцы драўлянага храма ў хуткім часе вырашылі пабудавать мураваны. Праект зрабіў польскі архітэктар Стэфан Шылер. А будавалі ўсім людзям: паводле расповедаў мясцовых жыхароў, з навакольных вёсак везлі неабходныя матэрыялы, талакою капалі зямлю пад фундамент.

— Мая мама на той час была падлеткам — і таксама капала разам з усімі, хаця і цяжка было, — узгадвае жыхарка Мядзведзічаў Соф’я Шышко.

У 1908 годзе будаўніцтва завяршылі. На фасадзе змясцілі “залаты” надпіс Gloria



Касцёл святых Пятра і Паўла ў Мядзведзічах.



Парафіянікі касцёла (злева-направа) Ядвіга Свірэпа, Ядвіга Гладкая, Браніслава Цярпіцкая, Станіслава Чарнышова

Deo, або “Слава Богу” — напамін пра чарговае адраджэнне касцёла. Праз два гады святыня была кансэкраваная Магілёўскім біскупам Янам Цеплякам, а пробашчам прызначылі ксяндза Яна Эйсманта.

У ВІХУРЫ ВОЙНАЎ

Між тым, новыя выпрабаванні не прымусілі сябе чакаць. Распачалася Першая сусветная вайна. У 1914 годзе ксёндз Ян быў прызваны ў войска — праўда, у якасці капелана. А неўзабаве і сам касцёл, які надоўга апынуўся на прыфрантавай тэрыторыі, быў рэквізаваны на карысць арміі — як стратэгічна важны аб’ект. На яго вежы паставілі рускіх салдат-назіральнікаў. Немцы пра гэта ведалі, і таму храм не раз трапіў пад абстрэлы.

На шчасце, ён ацалеў. Пасканчэнні вайны ў ім зноў аднавіліся набажэнствы. І ў 1918 годзе ў яго сценах упершыню прагучала беларуская мова — што на той час у касцёльным жыцці здаралася не так і часта. Малады тады яшчэ субдыякан Пётр Татарыновіч паходзіў з тых мясцінаў, і да сваіх ён прамаўляў па-свой-

ску. Рэакцыя парафіянаў была станоўчай.

Айцец Татарыновіч увайшоў у гісторыю як выбітны дзеяч рэлігійнага руху, заснавальнік беларускай рэдакцыі Ватыканскага радыё. А да ўсяго, ён быў сапраўдным русліўцам народнай асветы. У сярэдзіне 1930-х гадоў інтэлігенцыя Заходняй Беларусі выступіла з ініцыятывай стварэння Беларускіх дамоў — своеасаблівых правобразоў цяпершніх сельскіх устаноў культуры. Польскія ўлады, зразумела ж, сустрэлі ідэю ў штыкі, але адзін такі дом, усё ж, з’явіўся — у амаль родных для ксяндза Пятра Мядзведзічах.

У 1933 годзе парафія ў Мядзведзічах налічвала шэсць тысяч чалавек. А на вялікія свята збіралася незлічона колькасць вернікаў.

— Людзі прыязджалі нават са Слуцка, шмат адкуль. Поўны касцёл, і на вуліцы стаялі, на траве, уклечыўшы, маліліся, — распавядае Ядвіга Гладкая з Мядзведзічаў.

— Некалі ідуць людзі да касцёла — то як провад па вуліцы! Самі ідуць, на роварах едуць... Стаць не было дзе, — узгадвае Францішка Зянько з Гайніна. — Памятаю, ідзем

да Першай Камуніі. Бацькі ж стараюцца, каб убраць хараша. Ва ўсіх белыя сукеначкі, белыя панчошкі... Мая маці не знайшла белага матэрыялу — дык пашыла мне ружовую. І яшчэ адной дзяўчыне таксама такую пашыла. Да Камуніі прыступілі. Якое хараство было!

Мноства вернікаў сабралася ля храма і 29 чэрвеня 1941 года — на парафіяльнае свята Пятра і Паўла. І акурат у той дзень у Мядзведзічах з’явіліся немцы. Тагачаснага пробашча Леана Буйноўскага падчас імшы паклікалі ў сакрыстыю. Тут жа вывелі і пасадзілі ў машыну. Болей вернікі яго не бачылі. Як і многія іншыя святары, ён загінуў у Калдычэўскім лагеры смерці пад Баранавічамі.

Доўгі час у парафіі пробашча не было. 26 лютага 1948 года ім нарэшце стаў ксёндз Вацлаў Пянткоўскі. Але надоўга яму давялося служыць на новым месцы: ужо праз два гады ён быў арыштаваны савецкімі ўладамі як “агент Ватыкана” і вывезены ў лагеры Казахстана.

НЕСУПЫННАЯ ВАРТА

Петрапаўлаўскі касцёл

быў зачынены. Улады хацелі забраць яго пад свае патрэбы, аднак ім гэта не ўдалося: некалькі гадоў мясцовыя жыхары пастаянна дзяжурлі каля святыні, молячыся часам нават на снезе. Вартаваць касцёл хадзілі па чарзе, удых, а бывала, што і цэлай грамадой. У асноўным, жанчыны і моладзь, але былі выпадкі, калі мужчыны пераапрачаліся ў жаночую вопратку і таксама ішлі на варту.

— Ля касцёла мы начавалі некалькі разоў, — узгадвае Браніслава Цярпіцкая з Мядзведзічаў. — Адзін раз толькі ў самім касцёле. Паселі там у невялікім пакойчыку на дываны. Мая сяброўка Гандзя Свірэпа заснула, а я не магу — баюся. А вецер шуміць, страшна...

Калі ў Мядзведзічы прыязджалі прадстаўнікі ўлады,

Святарская служба была для яго сапраўдным жыццёвым пакліканнем. Людзі гарнуліся да ксяндза Вацлава, любілі яго. А вось пераслед не супыняўся. У 1958 годзе ўлады забаранілі пробашчу адведваць сваіх вернікаў у калядны перыяд і ўдзяляць сакрамэнт бежманства, а ў 1967 годзе — і наогул на тры месяцы адпраўляць набажэнствы. Тым не менш, гэта не перашкодзіла ксяндзу адважна выконваць свае святарскія абавязкі.

Нягледзячы на рэлігійныя забароны, Першая Камунія па-ранейшаму была сапраўдным святам для парафіянаў. Жыхары вёскі таемна, агародамі, вадзілі сваіх дзяцей у касцёл, каб тая маглі прайсці курс хрысціянскай навукі і падрыхтавацца да першай споведзі.

— Не было белых сукенак. Я была ў нейкім тканым кафтаніку і паркалёвай сукенцы. Але свечкі былі ў кожнага, — узгадвае парафіянка Браніслава Цярпіцкая.

Аднадушная падтрымка мясцовай грамады дазволіла пробашчу пайсці на рызыкоўны крок. Каталіцкіх святароў тады на Беларусі не рыхтавалі нідзе. І вось, у 1970-х ксёндз Вацлаў арганізаваў у Мядзведзічах нелегальную каталіцкую семінарыю, дзе таемна выкладаў маладым хлопцам гісторыю Касцёла, кананічнае права, этыку, замежныя мовы і філасофію. У ёй навучаліся сённяшнія біскупы Антоній Дзям’янка і Казімір Велікасец. А ўсяго за часы існавання семінарыі ксяндзом Вацлавам было падрыхтавана дзесяць святароў.

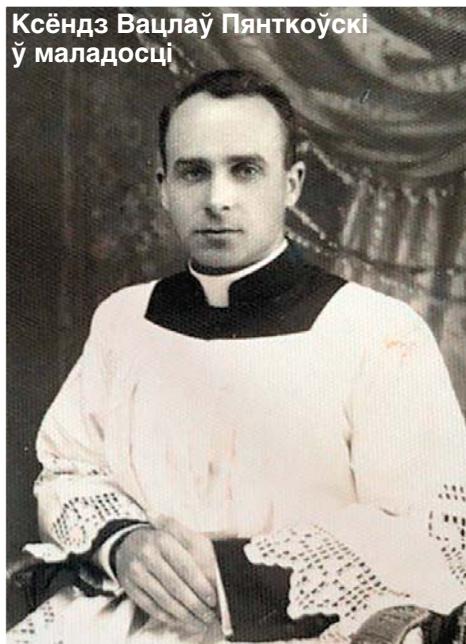
Ажно 43 гады айцец Пянткоўскі прысвяціў служэнню ў мядзведзіцкай парафіі. Запомніўся людзям сваёй адкрытасцю, дабрынёю, кемлівасцю і адукаванасцю.

Сёння ў касцёл Святых апосталаў Пятра і Паўла прыходзяць пераважна людзі сталага веку. Вёска спаквалі вымірае. Моладзь у большасці паз’язджала ў гарады і бывае тут найчасцей толькі на вялікія свята. Людзі сярэдняга веку далёка не ўсе наведваюць храм, а вось старыя, як і раней, ідуць туды любімымі сцежкамі.

— Выходзіш з касцёлу ачышчаны, нібы падзардажэны! — распавядае Генрых Свірэпа. — Табе добра, ты ўсміхаешся людзям і сонцу. У цяжкія часы мы яго адстаялі, а цяпер ён нас падсілкоўвае, не дае страціць сваю веру і сваё “я”. Напамінае, што мы — гэта не толькі нашая цялесная абалонка. І ўвасабляе аднасць з тымі, каго ўжо няма на свеце.

Марына ВАЛАСАР
Фота аўтара і з архіва парафіі

Ксёндз Вацлаў Пянткоўскі ў маладосці



МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛА-РУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

Выставы:

- Выстава "Сусвет Язэпа Драздовіча" — да 30 снежня.
- Выстава "Equos. Коп. Конь" — да 26 жніўня.
- Выстава графікі Васіля Званцова "Зачараваны чудам" — да 29 ліпеня.
- Выстава графікі і скульптуры Юліі і Алеся Шаціла "Знікае час" — да 29 ліпеня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выпускны канцэрт магістранта БДАМ Ху Цзэтао — 28 ліпеня ў 18.00.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі "Амато (добры дзень), Каракія!".



- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляццэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
 - Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
 - Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:
- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
 - Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Праспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.

Праспект Незалежнасці, 168, В. Вуліца Лабанка, 2.

- Персанальная выстава Тамары Дзянісавай "Калі расквітае бэз..." — да 30 чэрвеня.
- Выстава эстонскага фатографа і ілюстратара Андрэса Адамсон — "100 дамоў у Пярну" — да 5 жніўня.
- Выстава акварэляў Любові Міньковіч "Сны маёй Радзімы" — да 5 жніўня.
- Выстава графікі вядомага беларуска-ізраільскага мастака Язэпа Капеляна "Нетанія" — да 5 жніўня.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (заль дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Інтэрактыўная выстава "Займальная астраномія. Цуды сусвету" — да 19 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.
- З 1 ліпеня да 30 верасня 2018 года філіял праводзіць адкрыты конкурс фатаграфіяў і відэаролікаў "Мы Сваёй Беларуссю Ганарымся!" да Гола малой радзімы.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
 - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
 - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
 - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл".
 - Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.
- г. Мінск, вул. Казінец, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафары парк" — да 31 жніўня.
 - Атракцыён "Стужачны лабірынт".
 - Атракцыён "Лазерны квэст".
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
- Выстава "Звычайны Чараўнік: 5 гадоў тэатру Генадзя Гладкова ў Мінску" — да 28 ліпеня.

- Творчы вечар саліста "Тэрыторыі мюзікла" і Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Дзяніса Нямцова — 23 ліпеня, 17.00.
- Канцэрт маладых актрыс тэатра Алена Бабук, Аліса Лапянок і Аляксандра Сінюковіч з праграмай "Ад класікі да мюзікла" — 25 ліпеня, 17.00.
- Творчы вечар артыста, харэографа, кіраўніка Тэатра Генадзя Гладкова Дзмітрыя Якубовіча — 27 ліпеня, 17.00.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы: Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 18-11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Чвэрць стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж".
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянная экспазіцыя. Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках. Слуцкая брама
- Выстава "З імем святога Юрыя" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
- Квэст "Таямніца двух куфраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотапаліцоўка.
- Выстава "Ахоўнае ўзбраенне і харугвы зямель Беларусі X - XVII стст. Рэканструкцыя" — да 26 жніўня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі".
- Часовая экспазіцыя "Ірдзятца зоры нашых дзён" да Дня незалежнасці Рэспублікі Беларусь.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі: "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"
- Музейная культурна-адукацыйная праграма "Летнія каникулы ў Дома Коласа" — да 30 жніўня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмным ролікам ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
- Выставачны праект "Сцэнаграфія Мсціслава Дабужынскага" з фондаў Літоўскага музея тэатра, музыкі і кіно — да 30 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА



г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі

Леаніда Шчамялёва".

- Выстава дзіцячых творчых работ "Мы розныя — мы разам", прысвечаная Сусветнаму дню бежанцаў — да 30 чэрвеня.
- Выстава фатаграфіі "Мінск пад прыцэлам" — да 16 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ

МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Фотапраект Ірэны Гудзіеўскай "Сімвалы Беларусі. У пошуках..." — прысвечаны Году малой радзімы — да 29 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Куфэрак: на вайне і ў бальнай залі" — да 9 верасня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.

Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту хыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"



г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прывітанне з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

ПА ПЫТАННЯХ
РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся
па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41,
альбо пішыце
на электронны адрас
kultura@tut.by!



Пастаянная экспазіцыя:

- "Прырода Лідчыны".
 - "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера".
 - "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
 - Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая.
 - Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
 - Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
 - Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
 - Выстава "Надзейны шчыт краіны".
 - Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
 - Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
 - Філатэлістычная выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі".
- г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей юрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Фотавыстава "Рызоны" — аўтарскі парект Марыны Бацюковай — да 29 ліпеня.